

The Project Gutenberg eBook of Rakkautta: Novelleja, by Maria Jotuni

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Rakkautta: Novelleja

Author: Maria Jotuni

Release date: June 22, 2014 [EBook #46071]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RAKKAUTTA: NOVELLEJA ***

Produced by Tapio Riikonen

RAKKAUTTA

Novelleja

Kirj.

MARIA JOTUNI

Helsinki, Yrjö Weilin, 1907.

SISÄLLYS:

In memoriam
Augusta Aurell
Ei kannattanut
Unta!
Herman

Rakkautta
Matami Röhelin
Josefiina
Maantiellä
Lähtö
Lovisa Öhman
Eriika
Kirjeitä
Päiväkirjasta

IN MEMORIAM

Sallisinko kaukaisten, vierasten, sekavien äänien tunkeutua sieluuni ja antaisinko hetkeni rauhan häiriytyä sinun oikkujesi tähden, oi Aika?

Monet ovat sinun huvituksesi ja sydämetöntä on sinun pilasi, oi rajaton, muuttumaton Aika. Tietämättömyyden pimeydellä lyöt sinä meitä ja temmellytät sokeitasi turhissa kiihkoissansa.

Eikö sinua väsytä saman pilan tuhatkertainen uusiutuminen, eikö sinua rasita saman tyhmyyden iankaikkinen kertauminen?

Kylmänä kohoaa katseesi kaiken yli. Vaieten kätket sinä meiltä salaisuutesi.

Sillä mitä olivat ihmiset sinun edessäsi? Vain tomu ja tuhka. Mitä tieto ja tietämättömyys? Vain päivien vaihtuva leikki. Mikä oli totta tänään, oli valhetta huomenna. Mikä kukoisti, kuihtui ja kuoli kohta. Vuosisadat vierivät, ajat vaipuivat ja unohtuivat, katosivat vuodet tuhannet, sykähtäen vaikenivat kuin valtimon lyönnit.

Miksi takertua katoavaan ihmispienuuteen? Sillä eihän ollut ihmisen syy, ettei hän enempää voinut, ei veren syy, ettei se parempaa luonut. Niinkuin ei ollut yön syy, että se päivän mursi, ei kuoleman syy, että se elämän taittoi. Niin —

Eikä sinun syysi, sinä ikuinen, ihana Aika, että sinun oikkusi julmia olivat, eikä sinun kivistä sydäntäsi mikään ihmiskurjuus värähdyttää voinut.

AUGUSTA AURELL

Oliko ketään etehisessä?

Augusta kuunteli.

Hänen ovensa avainta hapueltiin. Ovi aukeni.

"Isä, mitä sinä täällä?"

"En pääse sisään, äiti nukkuu, elä pakota minua pois, ulkona sataa."

"Sataako?"

Augusta ihmetteli sitä, vaikka tiesihän hän sen, sitä hän oli kuunnellut siinä koko iltayön. Hänestä oli vain tuntunut, ettei se ollut sade, joka maata huuhtoi, ei tuuli, joka asuntoa kiersi, vaan jokin salaperäinen luonnonvoima, joka siellä raivopäänä vapaasti puski.

"Augusta —"

"Sinä olet juovuksissa", sanoi Augusta soinnuttomasti, sillä hänen rintaansa puristi vielä.

"Mitä sinä siitä —." Isä oikaisi suoraksi ja hymyili. Hänen silmissään välähti omituinen keveys, joka loukkasi Augustaa. Augusta jäi katsomaan isän kasvoja, joiden ilme näytti hänestä julkealta. Hän laski ajatuksissaan, mitä isän mielessä oli täytyntä liikkua, näyttääkseen tuollaiselta.

Ja Augusta unohti, että hän äsken oli lämpimästi isää ajatellut. Sillä eikö se ollutkin juuri isä, joka hänen elämänsä kolkoksi oli tehnyt? Eikö kaikki ollut käynyt näin vain hänen tähtensä? Siksi, ettei isä ollut jaksanut eikä toisin tahtonut.

"Sellainen sinä olet", sanoi hän lujasti, "ja sinä tulet minun luokseni".

Isä koetti nauraa.

"Naura, naura sinä vain, sinä et nauraisi — *häpeäisit*, jos sinä ymmärtäisit, mitä olet tehnyt, ja pakottanut minut tekemään."

"Augusta."

Mutta Augusta ei voinut enää hillitä itseänsä:

"Kuinka minä olen salaa itkenyt — sinun tähtesi. Kuinka minä olen kiduttanut itseäni — nääntynyt, odottaessani parempaa. Mikä helvetin kirous on tässä elämässä, kun sitä ei muuttumaan saa? Elää minäkin olisin tahtonut — eikö minullakin olisi oikeuteni ollut?"

Sanat särkyivät. Häntä väsytti. Hänen kätensä vapisivat. Ja liikaa hän sanoi.

"Mene pois."

"Ajatko, sinä?"

Augusta ei vastannut.

"Kun sinä tahdot —"

Ääni oli katkera.

"Kun *sinä* tahdot, menen toki — menen ja juon, sillä kerran sitä vain Augusta Aurell miehelle menee —"

"Menee, sinäpä sen sanoit. Menee. Oletko sinä antanut kodin? Sano, mitä sinä olet antanut. — Paheita vain."

Hän katui samassa, että tuli niin sanoneeksi.

"Mies — sellainen — ha-ha-ha-haa, — on sekin Augusta Aurellin mies. — Niskasta ja käynnistä, sanoit sinä ennen, jo miehen tuntee. Tunsitko nyt, Augusta, tunsitko miehen — — noo, kunnollinen sen olla pitää — sileäpäinen — tekopyhä — Onko se rehellinen, onko se *ihminen* — — Augusta, sinä Augusta, oma tyttöni, miksi sinä niin — että sinä ilman rakkautta?"

Augusta painoi kädellä sydänalaansa. Kasvot olivat vaaleat ja kivettyneet.

Mutta avonaisena tunki hänen katseensa isän silmiin.

Isä tuli tajuihinsa.

Ja Augustasta tuntui, kuin hän yhtäkkiä olisi nähnyt isän sisimpään, siihen, joka heillä oli niin samanlainen.

"Isä", sanoi hän hiljaa, "isä."

"Ei niin — elä minulle niin."

"Kun on väsynyt, ei voi hillitä itseänsä."

"Ei, sano sinä, Augusta, sinä olet oikeassa, sinä olet aina oikeassa. — Mutta sinä luulet, että minä tahallani — en minä tahallani —"

Hänen äänensä katkeili.

"Sillä mitä luulet sinä ihmisen olevan? Sanovat: ihminen, vaativat siltä — mitään ei se ole, ei mitään — uskotko sinä sitä?"

Augusta kuunteli. Tuntui, kuin hänen ajatuksensa eivät isän ajatusten pohjaan ylettyisi.

"Ne syyttävät toisiansa, kun eivät tiedä. — On isäkin pyrkinyt, mutta kun täällä on polttanut."

Hän painoi kädellä rintaansa.

"Ja kun siellä polttaa, ei tiedä, mihin tarttua — ja kun ihminen on vierelläsi vieras, on elämä aina vieras — siksi ei ilman — jos sinä sen ymmärtäisit."

"Isä —"

"Sinä olet Aurell, minä tiedän, minkälaista kaipaisit."

"Eikö sinua väsyttä?"

"Ei. Sitä minä vain, Augusta, että *se on suku, suvun veri ja maku, joka rakkauden määrää* — on sisin vaisto oikeasta — *rakkaus, lajivaisto*, se on hienoin vaisto, se on ihmisellä vain — ymmärrätkö — ja se on tulevia varten."

Augusta nousi ylös.

"Eikö sinulla ole nälkä, isä?"

"Ruokasalin ovi on lukossa, elä mene — äiti havahtuu. Anna minä istun täällä luonasi kerran."

Mutta Augusta läksi, haki ruokaa.

Äänetönnä söi isä.

Äänetönnä katseli Augusta syrjästä. Hän näki isän laihojen käsien liikkeitä. Ja miten ne vapisivat. Hän näki kaulalihasten ponnistuksen.

Kuinka kaikki oli surullista.

Hän nousi, laitto isälle vuoteen sohvalle, antoi oman peittonsa, kääri sen isän jalkojen ympäri.

"Kiitos. Kun sinä olit pieni, Augusta, ajatteli isä aina, ettei kukaan olisi sinulle kylliksi hyvä, ei kukaan kylliksi hyvä."

"Koeta nukkua!"

Augusta odotti, kunnes isä nukkui, katseli sitten hänen rentoa päätänsä.

Sellainen suu. Heikko isä oli.

Mutta kenelläkään ei Augusta ollut nähnyt isän korkeaa otsaa, ei niitä silmiä, jotka joskus toisen sisimpään katsoivat, näyttivät kaiken ymmärtävän.

Sellaista miestä kuin isää voisi Augusta sietää virheineen.

Rakastaa sellaista kun saisi.

Augusta tunsu pistävän katkeruuden rinnassaan. Eikö hän olisi ansainnut enemmän? Ja miksi hän oli ollut niin heikko, niin heikko, lupautunut miehelle, jota ei rakastanut?

Mutta mitä hän siitä. Siitä oli kärsitty kyllä.

Isä säikähti unissaan.

Ei isä koskaan rauhoittua voinut. Ei Augustakaan hänen sijassaan olisi voinut. Heissä olikin samaa. He isän kanssa kaipasivat varmaan samoin, janosivat elämää ja vierastivat sitä samoin.

Ja ehkä olivat samat tunnot polvi polvelta veressä perityt. Ehkä se, mitä Augusta oli omaksensa luullut, olikin toisten jo ennen ollut.

Eihän hän ollut siis mitään. Vapaakaan ei hän ollut.

Hän koetti ajatella aikoja kauas, kauas taaksepäin, hämää, pimeitä aikoja, joista kaikki nykyinen oli johtunut. Oli kuin hän olisi nähnyt ammottavat kuilut edessään aukenevan. Ajatus sotkeutui, yhä hämärtyi, ja tuli vaikea olla.

Paljon elämää oli ollut.

Kaikki mennyt — mennyt — mennyt —

Sade rapisi ulkona. Ajatus palasi takaisin häneen itseensä.

Kun hän siinä elämäänsä kauempaa katsoi, kaikki pieni unohtui ja haihtui. Kun hän sitä kokonaisuudessaan ajatteli, muuhun elämään vertasi, jäivät rintaan kummat sävelet soimaan.

Tuntui helpolta niin ajatella, helpolta olla.

Hän sattui katsomaan kättänsä, joka sylissä lepäsi. Se oli hieno ja valkea. Ja vapaa se oli.

Lämmin virta kulki sydäimestä yli ruumiin.

Hän painoi silmänsä kiinni ja hymyili —

EI KANNATTANUT

"Kuule."

"No?"

"Minä ajattelen sittenkin, että eikö olisi parempi, että — että —"

"Sanohan, rakas."

Akseli ojensi kätensä yli olan ja jatkoi työtänsä. Mutta Aina oli kääntynyt ja istuutui kauemmaksi huoneen toiseen päähän.

"Siitä paikasta ajattelin", sanoi Aina, "että eikö sinun — meidän olisi parempi mennä ja ottaa se".

"Ja miksi?"

Akseli nosti päätänsä työstään ja katsoi ihmeissään.

"Miksi?"

"Siksi vain."

"Sinulla on sittenkin ikävä täällä maalla?"

"Ei mutta palkankin puolesta."

"Palkkojako sinä vain ajattelet?"

"Onhan pakko niitäkin ajatella."

Ainan ääni oli Akselista ärsyttävän rauhallinen.

"Ei tarvitse. Sinun ainakaan. Minä kyllä niistä huolen pidän."

"Jaa — ei ole sanottu."

Se pääsi vahingossa Ainan suusta.

"Niinkö luulet?"

"Sinä olet jo —"

"Minä tiedän ikäni, jos sitä aiot sanoa."

Akseli oli hypännyt pystyyn ja piteli tuolin selkäpuusta.

"Ei, elä ota sitä niin arasti, Akseli. Teethän sinä mitä jaksat, mutta tällä tavalla —"

"Tällä tavalla — tällä tavalla sinä vain karkeutesi näytät. Minä elän, niinkuin minä tahdon, ja teen, mitä minä tahdon, huolimatta, rahatko vai mitkä sinä etusijalle asetat. Olin vain luullut, että olit jo vapautunut tuollaisesta — rihkamakauppiaismaisuudesta — ja sinun sielusi pohjalla piilee ajatuksia,

jotka — inhottavat minua."

"Akseli."

"Niin, ne inhottavat minua. Mistä sinä olet kärsinyt? Emmekö ole syöneet ruokaa, niinkuin muutkin, vai sekö sinusta on tärkeintä, mitä ruokia —"

"Akseli hyvä."

"Kun tästä nyt tuli puhe — niin, niin katsohan", sanoi hän lauhkeammin, "olen kyllä sitä ajatellut ja — kärsinyt siitä, että sinä ehkä kaipaavat entistä kotiasi ja — iloja, mutta ajattelen aina itsekseni, ettei niitä sellaisia kannata panna päämääräksi, ei toisenkaan tähden, vai kannattaako sinusta?"

"Enhän minä ole niin ajatellutkaan."

"Et, tietysti et, mutta että sinusta on yksitoikkoista ja liian yksinkertaista elämä täällä maalla — kaipaavat joskus toisenlaista, se on luonnollista."

"Niin, joskus."

Tuntui herttaiselta, että Akseli sen niin hienosti ymmärsi.

"Ja sitten minä tunnun kuivalta sinusta, elä, elä keskeytä, sinä olit luullut minut nuoremaksi, olit kuvitellut elämää yhdessä toisenlaiseksi. Mutta kun se on nyt tällaista vain — ja sitten sinulla on hetkiä, että sinä kaipaavat ihmisiä, elämää ympärilläsi, ja sinä pelkää jotakin, jotakin — miksi en sitä sanoisi — köyhyyttä ja yksinäisyyttä."

"Niin."

"Ikävä, etten voi sitä auttaa."

Akselin ääni levisi kylmänä ja löi Ainaa vasten kasvoja.

Aina lähestyi ja tarjosi kättänsä. Hänen rintansa kosketti Akselin käsivartta, mutta Akseli peräytyi.

"Mitä siitä niin juhlallisesti. On selvää, että täällä eletään, niinkuin eletään, jos se ei ketä tyydytä, on oikeus —"

Hän viittasi ovea.

"Siitä ei kieltoa."

Ja hän jatkoi kovana:

"Että sen siis tiedät."

Oli paras tehdä aikansa selvää. Hyvä, että kerrankin sai sanotuksi.

Ainan kasvot sävähtivät punaisiksi, vesi kiertyi hänen silmiinsä.

Mutta Akseli istuutui takaisin työpöytänsä ääreen, naputti hiukan sormella pöytään, ikäänkuin ei mitään olisi tapahtunut.

Siellä toisessa päässä huonetta istui toinen, jonka ajatukset hän tunsu. Mutta ne eivät häntä liikuttaneet. Kuinka ne olisivat liikuttaneet!

Syvä juopa oli ihmisen ja ihmisen välillä. Mikään ei sitä vähentänyt. Oli turhaa valhetta koko sulautumisen yksinkertainen oppi.

Ei päästy siitä, että oli synnynnäinen kammo ihmisen ja ihmisen välillä, että vetäydettiin takaisin, kun toista ei tarvittu.

Siellä istui nytkin Aina, vaalea, yksinkertainen nainen. Se itki siellä varmaan, ei uskaltanut liikahtaa.

Se oli niitä ihmisiä, jotka eivät hänen verilleen käyneet. Niiden kanssa ei sukua ollut, niiden kosketus, sielujenkin, jäi vain ulkonaiseksi. Sisin sulkeutui ja pakeni niitä.

Että hän oli kaiken sen ennenkin tiennyt. Ottaessaankin. Mutta Aina seiso silloin siinä hänen edessään terveenä. Ja hän tahtoi ohjata elämänsä kulun terveisiin uomiin.

Ohjata. Pakottaa itseänsä. Kiinnittää itseensä ihminen, joka eläimellisellä terveydellään ahdisti hänen sielunsa liikkeitä.

Oli yksi keino, jolla hän nytkin koskemattoman vapautensa olisi voinut säilyttää. Vahvemman etuoikeus.

Olihan Aina hänen vallassaan. Hän tiesi keinoja, joilla nöyryyttää hänet maan tasalle, työntää hänet luotansa, särkeä hänen vähäinen itsenäisyytensä ja vetää hänet sitten takaisin ja siirtää häneen kaikki omasta itsestensä.

Vähäisen ajan hellittämätön työ. Toisella kädellä repiä, toisella rakentaa. Hairahtamatta. Saada toiseksi ei toista voinut, vaan kasvattaa häntä ja kuluttaa ja tukahduttaa ja tappaa sen oman tahdon ääni.

Mutta miksi sitäkään. Eihän hän sellaista varjoa tarvinnut. Parempi, kuta kauempana oli. Helpompi, kuta vieraampi.

Ja eikö hän tiennyt, mitä ne sukulaisuudet ja rakkaudet olivat. Olihan hän käynyt läpi ne asteet, jotka tarvitsi, vapautuakseen. Lapsellisen epämääräisestä haaveilusta oli se alkanut ja kehittynyt raskaaksi kaipaukseksi ja liekehtiväksi tuleksi, sitten se oli särkynyt hermostuneen monisäikeiseksi piinaksi sielujen välille, tuskaksi, joka kulutti itse itsensä. Loppuiko siihen? Ei. Se painui, kohotakseen taas uutena, kirkkaana ja rauhallisena tuntona, riisuen päältä pois liian, tehden ihmisen yksinkertaiseksi lapseksi taas. Luuli, että se siihen pysähtyi, että jo vihdoinkin oli joutunut oman olentonsa alkulähteille ikäänkuin. Ei, niin ei ollut. Kannusti eteenpäin jokin selittämätön voima, jätti taaksensa kaikki — vapaana ja tyhjänä.

Alkoi elämä yksinäisyydessä. Elämä, tahi hiipivä kuolema eikö se ollut. Sulkeutui muulle, seurasi vain liikkeitä omassa itsesssä.

Mutta näki sitten, mihinkä se vei. Päivät luisuivat tyhjinä käsistä. Niiden päällä lepäsi kuoleman kirous. Elämä ei jättänyt kostamatta, kun sen hylkäsi.

Silloinhan hän sai ajatuksen hoitaa henkistä terveytensä, hallita tasapaino tahdollansa, pakottaa itseänsä, ohjata elämänsä kulku terveisiin uomiin taas.

Siinä se oli.

Ja Aina seiso siinä hänen edesssänsä terveenä naisena, joka tervettä elämää takasi.

Ja mikä siinä olikaan. Eikö ollut hyvä niinkin? Mitä hänkään tyhjää.

Jos jokapäiväinen elämä oli kahlehtivaa, niin oliko muuta mahdollisuuttakaan?

Piti vain ponnistautua ymmärtämään.

"Aina, Aina", raikui hänen äänensä.

"Akseli hyvä."

"Niin."

"Etkö sinä tahtois ajatella."

"Sitä paikkaako?"

"Ei."

Nauru ilvehti Akselin suupielissä. Se odotti aina siinä vuoroansa.

"Mitäpä sitten ajatella?"

"Kaikkea."

"Mutta siinä viipyisi — jaa, kuinka kauan?"

Se tuli niin notkeasti, että he naurahtivat molemmat vapautuneina.

Ettei tyhjää juhllaisuutta, ettei vain siihen taas hairahtaisi. Ei kannattanut. Ei mikään sitä kannattanut.

UNTA!

Keskiyötä.

Berta tulee toisesta huoneesta puoliksi riisuutuneena, tukka epäjärjestyksessä. Hänen juopunut katseensa harhailee synkkänä ja rauhatonna ympäri huonetta.

Halvattu mies on nukkumassa lepotuolissaan huoneen nurkassa. Hänen silmänsä tuijottavat selällään Bertaan. Hän ei voi liikuttaa itseänsä eikä puhua.

Berta:

— Jaa — elossa vielä — hauska, oikein hauska. Lepää vaan, rakas, lepää ja vahdi, vaikka aina vahtisit.

— Mitä tuijotat? No, tuijota, ole niin hyvä, tuijota, ikuisesti vaikka —

— Annas kun katselen. Kuivanut olet — mehuton ruumis, ja pienentynyt
— Minnepäin? Maahanpäin, jonne on matka.

— Kesää et näe — vai luuletko näkeväsi? Kuulut syövän, vahvasti syövän — Syö vaikka, tingi vaikka, kesää et näe, on jo määrät, rakas.

— Mitä sinä — sänkykamariinko katsot? Katso, ole niin hyvä, katso.
Pois se meni. Veljenpoikasi oli — se pitkä. Se pelkäsi tänne tulla.
"Häiritsemme", sanoi, "mennään muuanne". "Vielä mitä, ei hän ymmärrä,
tajuton jo on."

— Ha-ha-haa, tiedätkö minä, ymmärrätkö vielä.

— Kuka minä olen, vastaa!

— Et vastaa. Katsos, et osaa. Vaimosi olen, kultaseni — vielä nyt, ymmärrätkö — ha-ha-haa —

— Vielä nyt — kohta en.

— Jumala, katsos, armossansa korkeassa pisti sormensa tähän — pyörittääksensä asioita vihdoinkin,
noin — hiukan toiseen kuntoon.

— Häntä huvitti se, rakas. — Siitä se vauhti. — Elä pelkää, kun Jumala itse ryhtyy ajamaan asioitansa,
ei hän kesken jätä — vai jättäisikö? Ei — selvää jälkeä, sitä hän laittaa.

— Mitä minun pitikään?

— Niin — joimme, hivenisen — että irtautuu — kohoaa yhteistuntoon, ihmisymmärrykseen — kiittää,
kiittää kauas — ihanaan vapauteensa.

— Ei hän osannut — sieluton on — koko teidän sukunne — tyhjäsieluisia. — Ei ne osaa humaltua — ei
nauttia. Ne hiipivät, hiipivät paheinensa ja myrkyttävät ilman.

— Ne on niitä.

— Pois ajoin sen helvetin. — Ennen humallun itsekseni — tahi ajattelen sitä — sitä, sinä tiedät, sitä
kuolemaasi.

— Yötä päivää sitä toivoin — salaa rukoilin. — Ja kun mitä lujasti toivoo, se tapahtuu. — Salaiset
voimat joutuvat liikkeelle ja kuristavat toista — noin, noin, niin ettei tiedäkään, kun on saarroksissa
kokonaan.

— Saarroksissa, se on hauska sana, saarroksissa, ha-ha-haa.

— Nyt on minun vuoroni nauraa — näissä huoneissa on kaikunut vierasten naisten nauru — nyt
kerään minä katuojista tänne kaikki — ilman valintaa kaikki —

— Ne kysyvät sinusta: "Milloin se kuoli", kysyvät.

— "Kun sydän väärin löi — noin, nips — löi vaan kerran, silloin se kuoli. Siinä silmänräpäyksessä."

— "Tuliko hän autuaaksi", kysyvät ehkä.

— "Eiköhän — eiköhän hän tullut autuaaksi, hän oli hyvin hurskas ja eli Jumalan pelvossa aina."

— En sinua vihaa enkä panettele — siitä sen näet — miksi vihaisin?
Sinä elit niinkuin elit, siinä se, mitä se muihin kuuluu.

— Enkä sinua unohda, rakas, käyn sinun haudallasi. — Annas kun kuvittelen — kengänkorot ovat korkeat, kun tallea maata — silkki kahisee ympärilläni.

— "Hyvää päivää", sanon minä teille, "hyvää päivää".

— Te ette vastaa — te hymyilette, kaikki te samoin — noin, ja teidän leukanne on niin kummasti.

— Te hymyilette. Se on sitä hyvätahdon, ymmärryksen hymyä — se on toisenlaista — Täällä maan päällä hymyillään paljon kevytmielisemmin — niinkuin ei mitään ymmärrettäisi eikä ajateltaisi — vaan te sieltä kun asiaa katsotte —

— Menen kotia. Se on nyt toinen, kultainen. Siellä on valoisaa — niin valoisaa on kaikki — ja siellä odottaa minua se, jota olen ajatellut.

— Niin.

— Niin kauan kuin muistan —

— Mutta hän jätti minut.

— En jaksanut käsittää, mitä silloin tapahtui — lapsi enkö ollut?

— Siitä on kauan, kauan —

— Niin, kauan siitä on.

— Mutta nyt unohdin jotakin — tärkeätä — mitä, mitä minä unohdin?

— Niin.

— Senhän minä unohdin — sen — ettei minulla ole ketään, kenen luo mennä, ei ketään, kenelle sanoa, että nyt olen minä voittanut.

— Senhän minä unohdin ja se oli tärkeintä.

— Taistella — taistella itsensä väyksiin — ja kun on voittanut, ei ole kenelle sanoa — — Minkä eteen taisteli — ei ollut tavoitettavissa — se oli paennut — oli paennut kaikki —

— Miksi se on niin? Miksi ei toisin?

— Onko oikeutta? Kuka siitä puhuu — se, joka ei tiedä —

— Ei pitäisi tunnustaa, ei tunnustaa mitään. Mutta jos minä sanon sen itselleni, ei kukaan sitä kuule:

— Että minä olen kärsinyt vääryyttä — koko elämäni. — Ei kukaan, kukaan voi aavistaa, mitä minä olen kärsinyt — — Kun minä ajattelen, kirvelee sieluani — koko ruumiini huutaa, mikään, ei mikään voi sitä sovittaa.

— Äsken minä siellä huojutin itseäni — unta saadakseni — ei siellä ollut ketään — minä vaan yksin join — join —

— Minä huojutan päätäni öisin — tuntikaudet, huojutan ja huojutan — päässä siellä polttaa loppumaton tuska.

— Uni ei helpota minua — uni ei helpota minua.

— Miksi, miksi se ei helpota — enkö minä ole ihminen niinkuin muutkin — tahi mikä minä olen, kun rauhaa en löydä. — Enhän minä muuta pyytäisikään — hiukan unta, unta!

HERMAN

Oveen koputettiin. Aliina ponnahti ylös.

Koko illan oli hän sitä odottanut, koko illan — ja nyt.

"Kuka se on?"

"Aukaise!"

"Herman?"

"Aukaisehan."

"Odota, odota hiukan."

Aliina riisui kiireesti röijynsä, aukaisi liivin napit, viskasi päälleen keveän aamuröijyn, hankasi käsillä poskiansa, puri huuliansa ja katsahti peiliin.

Hän näki siellä kaksi säteilevää silmää, nuoret, herttaiset kasvot. Ja hän hymyili kuvalleen. Katsoi, katsoi vieläkin ja hymyili.

Mutta kun hän tarttui lukkoon aukaistakseen ovea, vetäisikin hän kätensä takaisin, napitti liivit kiinni, työnsi kädellä kasvoille valahtaneita hiuksia ja sitten aukaisi.

"Sait odottaa."

"Ei se mitään."

"En odottanut sinua. Olen jo näin."

Hermanin katse hyväili häntä.

"Sinä olet kaunis niin. Sinä olet kaunis tänä iltana."

"Olenko, sano, varmaanko, Herman?"

"Varmaan."

Herman otti häntä vyötäisistä, nosti hänet korkealle, piteli siellä.

"Koskeeko?"

"Ei, mutta minä putoan."

"Et putoa."

"Pelottaa."

"Älä pelkää."

"Herman."

Herman kantoi häntä ympäri huonetta. Kevyenä kuin pieni lapsi lepäsi Aliina hänen käsivarsillaan.

"Herman, pane pois."

"Minnekä? Maailman äärille sinut kantaisin, tahdotko?"

"Siellä mitä lienee, minkälaista", hän naurahti. "Sinä et tiedäkään."

Hänen äänensä helisi.

"Tiedän, siellähän aina asunkin."

"Ja sieltä lennät aina minun luokseni."

"Niin, kun siellä ei ole sellaisia kuin sinä. Siellä on toisenlaista. Ne maat siellä eivät ole elämistä varten, ei siellä ole ihmisiä, ei elämää, ei luontoa, ei mitään. Kaikki on sulanut siellä samaksi äärettömyydeksi, vajonnut olemattomaksi iäisyyden äänettömässä huminassa. Siellä, siellä ei ole mikään mitään."

Herman kuunteli omaa ääntänsä. Sitten naurahti hän:

"Uskothan minua, Aliina?"

"Oma rakkaani, ketä minä sitten uskoisin — mutta eikö siellä ole mitään?"

"Ei."

"Ei sinne."

"Ei, ei sinne."

Herman pani Aliinan sänkyyn ja katseli häntä. Aliinan tukka oli valahtanut irti. Kasvot hohtivat.

"Niin — siinä sinä lepäät."

"Minä olen iloinen."

"Oletko?"

"Kuukaudessa voi elää paljon, vuodessa paljon, ja kun minä jokaisen päivän erikseen otan, jokaisen hetken lahjana nautin —"

"Niin minä niistä sinua kiitän."

"Herman."

"Kiitän, kiitän — elämästä, kun se sinut minulle antoi."

"Anna, kun minä sanon."

"Kiitän, kun sinä olet nuori — tukasta kiitän, silmistä kiitän."

"Jos minä voisin aina miellyttää sinua. — Minä odotin sinua, Herman. Toivoin koko päivän, että tänä iltana tulisit. Tahtoisin, että aina täällä olisit. Minä koetan valloittaa sinut kokonaan itselleni, miellyttää sinua, vangita sinut. Minä pelkään, mutta minä taistelen sinusta niin kauan kuin jaksan — niin — niin sinua rakastan —"

Herman tunsi Aliinan hengityksen kaulallansa. Hänen toinen kätensä laskeutui Aliinan käsivarrelle, pujottautui aamuröijyn alle ja avasi liivin napit.

"Minä riisun sinut."

Hän piteli hetken Aliinan lämmintä, paljasta jalkaa käsissään.

"Minä riisun sinut."

"Aliina, minä riisun sinut."

Sitten sammutti hän lampun.

Yön pimeä levisi hyväillen, pehmeänä maan yli. Heitä varten.

II

Aurinko paistoi kirkkaana seinälle, kun Herman raotti silmäluomiansa.

Hän muisti, missä hän oli, ja suu vetäytyi hymyyn.

Hän käänsi hiukan päätänsä. Aliina lepäsi vielä täydessä unessa, kasvot puoliksi tyynyyn hautautuneina. Auringon säteet särkyivät hänen hiuksiinsa, jotka sekavina välähtelivät tyynylle. Herman otti suortuvan ja kiersi sitä sormiensa ympäri. Se oli kevyttä ja hienoa kuin silkki. Hän katseli Aliinan kasvoja, hänen ihonsa tuoretta väriä, katseli silmäluomien varmaa kaartaa.

"Mitähän lienee liikkunut tuon otsan takana?"

"Eipä paljoakaan, ja mitä se sitten haittasi."

Mutta kuinka hänen suunsa oli raollaan. Sehän se teki sen ilmeettömän vaikutuksen.

Hän painoi huulensa Aliinan suulle. Aliina kiersi paljaan käsivarren hänen kaulallensa.

"Nuku vielä, nuku."

Hän piteli häntä kuin pientä lasta luonansa.

"Nuku vielä."

Aliina painoi silmänsä kiinni ja nukkui. Herman siirsi hänet luotansa.

Sepä se oli se suu. Nyt se on kiinni.

Herman kääntyi ja kurottautui ottamaan pöydältä sikarin, joka siinä häntä odotti.

Savu kohosi harmaana ja hienona. Hermanin silmäluomet painuivat raolleen.

"No, ajatukset."

Mutta ajatukset eivät liikahtaneet. Ja Hermanin katse pilkisti iloisena silmäluomien raoista.

Hän liikahti noustakseen ylös.

"Joko sinä lähdet?"

"Täytyy."

"Ei täydy, ota minut syliisi ensin."

Paidan läpi tuntui hänen ruumiinsa lämpö.

"Tukkasi on ihmeellinen, se kun kimmeltää."

"Sinä sotket sen. Ei saa sotkea."

Aliina nirpisti huuliansa, ja silmät loistivat.

"Se on veressä hänellä tuo — ihanaa — kunhan ei pilaantuisi, että jaksaisi kauemminkin viehättää", ajatteli Herman katsellessaan häntä.

"Tule tänä iltana, tuletko?"

"En tiedä, riippuu —"

"Ei saa riippua!"

Herman astui ulos nuorena. Korkeana kaareutui taivas. Rauhallisena levisi maa sen alla omine asukkaineen, omine pienine elämänmuotoineen. Tahi pieninekö? Rikkaine ja kummallisine.

Maan pinta kuohui elämää, levotonta, vaihtuvaa. Sama elämän kiertokulku kaikkialla. Sama sykintä syvältä maan sydäimestä tänne, tänne hänen sydämeensä saakka.

Hänen sydämensä, joka tunsi terveenä elämän nyt. Ihanata.

Vai aamun kirkas kajastusko elämän sellaiseksi väritti?

Vai oliko se sellaista? Niin kaunistako, niin kaunistako ihmissydämen terve lyönti?

Tahi hänhän se taas —

Mitä helvettiä.

Aina hän vajosi tuohon samaan —

Hän hieroi käsiänsä ja naurahti itsellensä hyväntahtoisesti, niinkuin vanhempi veli naurahtaa nuoremmalle, jota ymmärtää.

III

Päivät kuluivat, tunki kuinka ne kädestä luisuivat tyhjinä ja sisällyksettöminä. Pohjalle jäi vain ikävä, voimaton ikävä, joka elämänhalun kuiviin imi.

Ei syntynyt elämäniloa, ei jaksanut repäistyä toimeettomuudesta. Istui tuntikaudet paikoillaan. Hiljaisuus tappoi elämän rinnassa. Mitään ei sietänyt. Ajatus pyrki tulemaan, sen työnsi pois.

Tyhjiys. Se oli patoutunut rinnan alle kovaksi ja liikukumattomaksi. Tuntui joskus, kuin se laajeneisi ja rinnan halkaiseisi ja sitten, että se kuin käärme hiipi, hiipi siellä, kiertyi sydämen ympärille, puristi sitä

hiljalleen ja tasaisesti, imi veren ja lepäsi siinä kylläisenä.

Täytyi jotenkin särkeä kiduttavaa yksitoikkoisuutta.

Herman nousi ja läksi kadulle.

Sade huuhtoi maata ja räiskytti likapisaroita hänen jaloilleen ja huuhtoi pitkinä viiruina hänen kasvojansa. Sen tasainen rapsahteleva lokaisella kadulla synnytti hänen ympärillään tuhansia hiipiviä ääniä, jotka kohosivat kuin näkymättömät olennot maasta, tunkeilivat hänen ympärillään, likkuivat, tunkeutuivat hänen sieluunsa, kohottivat siellä pohjamudat.

Häntä rupesi ahdistamaan. Mutta hän ei ollut sitä huomaavinaan. Tuska kohosi sydämeen, patoutui siellä kovaksi keräksi.

Mitä, mitä hän tahtoi?

Hän oli joutunut Aliinan portille huomaamattansa. Oli kulunut jo aikaa, kun hän viimeksi siellä kävi. Mitä hän siellä teki? Hän oli väsynyt naisiin.

Mutta jonnekinhan mennä täytyi.

Hän pakotti itseänsä ja meni sisään.

IV

"Minulla on vaikea olla."

"Mikä sinulla on?"

"Minulla on vaikea olla."

"Sinä näytät kalpealta, oletko sairas?"

"En."

Aliinan rinta aaltoili. Hänen katseensa oli synkkä ja sairas.

"Sinä olet sairas."

"En."

Hän heittäytyi Hermanin kaulaan kiihkeänä.

"Herman, Herman, vie minut pois, vie minut pois!"

Mutta Herman ei jaksanut.

"Jos sinä tietäisit."

"Mitä?"

"Mikä tuska on täällä."

Hän painoi sydäntänsä.

"Sinä et välitä enää, minä tiedän sen, sinä et tahdo minua enää."

Hänen vartalonsa vääntyi taaksepäin, silmät puristuivat kiinni.

"Minä olen nuori vielä, minun täytyy elää, suonissani polttaa, jää aina polttamaan."

"Aliina."

"Mitä sinä katsot, niin kylmästi katsot. Mene, mene pois."

Hän väänsi käsiänsä.

"Ja mitä sinä tänne tulit, kun et tarvitse minua — mene, mene pois."

Hän heittäytyi väsyneenä sohvalle. Herman laski kätensä hänen pänsä päälle. Jännitys laukesi ja Aliinan itku tyyntyi tasaiseksi.

Hermanin korvissa kaikuivat vielä Aliinan viimeiset sanat. Niiden tuskallisessa jännityksessä oli vivahdus väärää. Aliina liioitteli tunteitansa ja näytteli järkyttääkseen hänen tasapainoansa. Mutta häntä ei siten voitettu.

Ja mitä Aliina vaati häneltä? Eihän hänellä pitäisi mitään vaadittavaa olla. Hermanin sydän koveni.

"Sinä rakastat kohtauksia", sanoi hän, "minä en jaksakaan mukana olla, vaikka mielelläni tahtoisin."

Aliina vaiken.

"Ja minkä minä taidan, ruumiinkin ympärillä täytyy pitää jäitä, jos on liian lämmin, niin, kaikki mätänee, ellei aikanansa haudata."

Hän näki sanojensa vaikutuksen.

Mistä hän ne sanat sai? Hän sanoi ne vain ajattelematta, ärsyttääkseen. Ja niissä oli tehtyä ja iljettävää hänestä itsestäänkin. Hänhän se oli, joka kohtauksia nyt rakasti. Mutta hän ei löytänyt oikeata itseensä.

Läksisikö hän pois? Sekin tuntui liialta ja luonnottomalta.

Aliina istui siinä kyyryssissään niin pienenä ja raukkana.

Ihminenhän hän oli hänkin.

Hermanin rinnassa hajaantuivat tunnot pehmeiksi repaleiksi, jotka turvattomina häilyivät sinne tänne.

"Minä jään tänne."

"Jää."

"Jos sinulla olisi jotakin, ottaisimme pienen ryypyn, se kaikki sovitaa. Onko sinulla?"

"Konjakkia vain, siellä."

Herman nosti kaapista pullon ja lasit ja he joivat äänettöminä ensin.

"Älä sinä sillä tavalla, Aliina, se on turhaa."

"Tiedänhän minä."

"Eletään hetki sellaisena kuin se tulee."

"Tiedänhän minä."

"Kuinka toiselle voi antaa, mitä itselläänkään ei ole, luuletko, etten minä tahtoisin, näithän sinä alussa, kuinka me toisin, se on nyt jo kulunut."

"Sinulle."

"Sinulle myös kohta, kunhan opit näkemään. Ne kuluvat aina, pohjalla kun siinä ei ole kuin koristelematon vaihto."

"Älä viitsi nyt niin puhua."

"En, maljasi ennen, rakkaani."

"Älä, Herman."

"Ehkä se on tuo konjakki vain, menee päähän. — Sinä istut siinä ja odotat, pikku tyttö olet, sinä säikähdät ihmisen alastomuutta, siihen on totuttava, siinä on kauneutensa, vaan ethän sinä ymmärrä, sinä kun olet nainen, veren kultainen kukka, herkkää, puhtainta luontoa — täytyy ottaa teidät eri tavalla, kauniisti ja eri tavalla."

Herman kaatoi laseihin.

"Ei minulle niin paljon."

"Ei se pahaa tee — heti sinun silmäsi saivat toisen värin, ne olivat äsken niin värittömät ja arat."

"Eiväthän nyt enää."

"Eivät."

Kuumat pilkut olivat kohonneet Hermanin poskille, silmiin tuli eloa.

"Päivä voi olla raskas, tuntuu joskus, ettei sen päähän pääsisikään."

"Pääsee kuitenkin."

"Pääsee. Tule tänne, Aliina." Hermanin silmiin tuli kostea ja lämmin kiilto. "Kuinka te olette ihania, naiset — teissä olen minä elänyt elämäni ainoat hetket, teidän sylissäni unohtanut paljon."

"Maljasi, Herman."

Herman hymyili kaukaista hymyänsä.

"Niin, juomme, tasapainon tähden, ymmärrätkö, kun minä sanon tasapainon tähden, niin minä tarkoitan, että täytyy ihmisen jaksaa, jaksaa vaikka elävänä hautaansa astua."

"Rakas."

"Sanoinhan minä, ettet sitä ymmärrä, eikä tarvitsekaan. Jokainen ihminen on oma maailmansa, ei tarvitse toisen sitä ymmärtää."

"Herman, kun sinun äänesi on kummallinen. Sinulla on kuuma, minä riisun nuttusi."

"Annahan olla, puhellaan. — Mitä minä sanoin? Niin, että ihminen on oma maailmansa. Hänen rinnassaan on se maailma, ei sitä kukaan näe, ei aavista, mitä siellä milloinkin liikkuu."

"Painanko minä polviasia?"

"Et, pane pääsi tuohon olkapäälleni — onko hyvä — on niin turvallista, kun on pieni olento, joka kuuntelee, kun toinen puhuu."

"Sinua, Herman, kuuntelee aina."

"Niin, sinä rakas. Minä tunnen, mitä sinä tunnet siinä, onnellinen. Minä tunnen aina, mitä muut tuntevat, elän heidän kanssansa, rakastan heitä siksi. Mutta sitten väsyä, palaa itseensä, sulkeutuu muulle, kuuntelee vain yksinäisten hetkiensä äänettömiä säveleitä, löytää sielunsa syvyydestä aarteita, kuin elävät olennot kohoavat ne sieltä, saavat muotoja, luovat ympärille rikkautta, jota kukaan ei näe eikä aavista — se on se puoli, se puoli ihmistä."

He joivat.

"Ymmärrätkö sinä?"

"Minä kuuntelen."

"Kuuntele. Sinä olet hyvä, kun kuuntelet. Sinä kuuntelet kuin lapsi, tiedät, että teet sillä hyvää. Päivät tulevat ja menevät äänettöminä täällä, ei ole kenelle puheleisi, eikä tarvitsekaan."

"Tahdotko lisää?"

"Kiitos, antaa olla. Sanoin, että se on se puoli. Mutta on toinenkin puoli, kylmä järki. Järki, kylmä ja kirkas kuin kristalli. — Kun minä sitä ajattelen, tuntuu, tuntuu kuin minä jumaloisin jotakin ihmisessä. — Aliina, kaadahan, rakas."

"Järjen malja."

"Lapsi, sinä puhut, sinä et tiedä, mitä sinä sanot, se on kenties sama kuin Jumalan malja, sinä et tiedä, siksi voit sinä sanoa. Ymmärrätkö, mitä on täytynyt tapahtua, mikä hienostuminen luonnossa, ennenkuin sellainen voima kuin järki on siitä puristunut. Ei, kuinka sinä sen käsittäisit. Voima, joka kohottaa kuolevan kaiken yläpuolelle, ylös, josta hallitsee katseellaan avaruuden ääret, mittaa syvimmätkin syvyydet, ylös tietoisuuteen — jumaluuteen."

Hän vaikeni.

"Ja kuka on katsellut elämää sieltä, on löytänyt kerran ihanan nautinnon. Siellä huvittelee koko inhimillisen pienuuden monista muodoista, ne eivät särje, ne eivät koske enää. Nauttii siitä viileydestä, joka puhalttaa sammuksiin rinnan väräjävät liekit, jähmetyttää naurettaviksi kuvioiksi heikkojen aivojen lahjattomat liikkeet. Aukeaa vain laajat, jäiset näköpiirit, jossa ihminen haihtuu pieneksi pilkuksi,

jähmettyy samaan jäiseen kokonaisuuteen mitään mielenkiintoa enää herättämättä —"

Herman vaikenä. Hänen katseensa viipyi kaukana. Kuinka hän nyt hyvin tajusi, mitä hän tarkoitti.

"Niin, että niin voi olla —"

Hän pyyhkäisi kädellä otsaansa.

Aliina ei uskaltanut liikahtaa.

"Mitä minä puhuin — niin, istuhan vielä, niin vaikenemme. En minä enää puhu, sinusta oli se ikävää, sinun silmäsi pyytävät muuta."

"Herman."

"Ei, enhän minä sillä, et siltä huonompi ole, sinä olet vain nainen, elämää —"

"Maljasi."

"Vapautuaksemme, Aliina. Minä kuuntelin äsken omaa ääntäni, minua huvitti se — antaa äänen leikkiä sanoissa. Huviksensa. Ajatusten kulkea niin kaukana, kaukana ja sekaantua mahdottomiksi. Se on yksinäisen nautinto, ymmärrätkö?"

"Ymmärrän."

Herman tuijotti lasiin äänetönnä.

"Elämän ainoa rikkaus on se, mitä itsestänsä voi puristaa — ja mitä on sekään?"

"Sinä olet jo väsynyt, otanko minä kengät jaloistasi?"

Aliina riisui kengät hänen jaloistaan ja sai hänet vuoteelle.

"Älä välitä minusta, Aliina, älä välitä."

"Nukuhan, rakas."

Herman nukkui heti. Mutta Aliina jäi vielä istumaan.

Hän käsitti, että se oli lopussa.

Hän istui kauan ajattelematta mitään.

RAKKAUTTA

— Mitäs, hyvästihän se meni. Se vähän siinä alussa sotki, että hän aloitti sen tavallaan kuin väärästä päästä. Miehet, ne nyt eivät sellaista huomaa.

— Sitäkö ne —

— Se siinä vain oli. Mutta kun minä kerron sen alusta, kuinka se kävi.

— Kerrohan.

— Ensiksi se sanoi: "Saanko luvan kysyä, onko neiti koskaan rakastunut?"

— No, mitä sinä sanoit?

— Mitä. Minä sanoin, että mitä se kauppias tyhjä. Jos nuorempana lienee tullut hullutelluksi, niin ei niistä nyt enää mitään.

— Oikein.

— Se oli pannut kätensä tähän näin polvelleni ja sanoi, että hän tahtoi oppia rakastamaan.

— Mitä sinä siihen sanoit?

— Mitä, mitä minä sanoin — en mitään. Ajattelin ensin viskata sen käden siitä pois, vaan ajattelin sitten, että ehkä kuitenkin oli paras aikansa katsoa, ja siinä valossa minä enemmän rupesin häntä sietämään. Sitten hän sanoi, että olin lihonut. — "Kauppias tyhjää", sanoin. "Olette", sanoi hän ja koetti toisella kädellä selkääni. "Saanko luvan rakastaa", kysyi hän. "Mitä", sanoin minä. "Jos antaisitte lähestyä itseänne", sanoi hän. "Ja sitten?" "Rakastaa niinkuin ihmisillä on tapana." "Ja mitä tarkoitusta varten, jos saan kysyä. — Ei, kauppias ajattelee ensin, eihän näillä ijillä enää — lapsena jos on utelias ja niin edespäin, että hurmaantuu ja niin pois päin — mutta jos kauppias tahtoo minua kysyä, niin kysy vain suoraan ja ilman kiertoteitä, että minä ymmärrän sitä mukaa vastata. — Oliko se hänen ajatuksensa", kysyin. Oli, se oli hänen ajatuksensa, mutta ettei hän varmoja kauppoja vielä kyllä ollut ajatellut tehdä, jos saisi ensin luvan vähän niinkuin rakastella.

— "Ei, ennenkuin häiden jälkeen", sanoin minä, "sitten laillista tietä".

— "Tietysti sitten", sanoi hän, eikä hän laittomuutta tarkoittanutkaan. Hänen ajatuksensa kulkivat juuri laillista tietä. Hän sanoi, että hän oli aina ajatellut, että kun varoja kertyi siksi, että oma vaimo kannattaa elättää, niin hän sen elättää, sen verran on hyvä olla mukavuutta ja iloa.

— "Tietenkin", sanoin minä. Ja sitten sanoin, että kyllähän minä naimattakin toimeen tulisin. Tietysti tulisinkin. Minulla on konttorista palkkaa jo 75 mk kuussa ja pankissa on jo liki 500 vanhan päivän varoja. Mutta tietysti parempi on aina parempi. Jalkojen tähden nimittäin. Ne eivät enää kohta siedä vedossa seisomista. Niissä kun on reumatismia. Että hän nyt sen tietää, ettei jäljestäpäin tarvitse tulla sanomaan, ettei tiennyt ottaessa. Muita vikoja ei ole, ja jos hän kustantaa ensi kesänä parisataa niihin jalkoihin, niin voisi sen pakotuksen kylpeä pois, ettei siinä suhteessa olisi vasta kustannuksia.

— "Juu", sanoi hän, hän antaa, jos naimisiin mennään. — Eikähän se siitä somene, kun mentävä kerta kuitenkin on ja kun saa vielä sellaisen varman ihmisen, joka ei tee mitään hämmennöksiä hänen elämässään, niin ennen hän vähän kustantaa, sillä on hän sen verran elämässä nähnyt, että minkä tavaran helpommalla saa, on se sitä huonompaa.

— "Niin, oma asianne, tehkää kuten tahdotte", sanoin minä.

— "Talo on siinä valmis."

— "Ja liinavaatteet minä itse kyllä kustannan", sanoin minä.

— "Ja rahaa on, jos tarvis vaatii."

— "Ei, kiitoksia, ei ennenkuin häiden jälkeen, se on tavallinen taksa."

— "Sitten se on sitä myöten valmista", sanoi hän.

— Kävi miten kävi, ajattelin siinä itsekseni, hyvin hullusti ei tässä käy. Mieheen kyllä ajan pitkään tottuu. Parasta aina tehdä aikansa, mitä tehtävä on. Ja kun tämä on varakas ja tasainen. Siinä siltä puolelta ei ole mitään, ja muista puolista minä kyllä suoriudun. Ei niin, ettei minusta olisi ollut köyhän miehen vaimoksi. Köyhälle minä olin luotu. Minä olisin ollut hyvä köyhän miehen vaimo. Minä olisin paremmin ymmärtänyt köyhän kohdan ja surkuilematta työtä tehnyt ja kohtaa kohentanut. Mutta niin ei sattunut. Se, jota ajattelin, ei minuun katsonut. Ei varmaan tiennyt, mitkä ajatukset mielessä liikkuvat ja vuosia kummittelivat. "Älä ajattele", sanoin minä itselleni, "älä ajattele tyhjää, ei hän sinusta huoli". Mutta jos huolisi sittenkin, kangasti mielessä aina ja minä ajattelin. Kun on ne vuodet, jolloin mentävä olisi, ajattelee. Mutta kun ei, niin ei. Se on juuri se, että kun ei, niin ei. Ja miehiä on sitten monta. Ja niistä muista ei toinen ole kummempi kuin toinenkaan. Eikä sekään olisi ihmistä kummempi ollut. Näinhän minä, mikä se oli. Mutta annas, kun se kangastaa ja mieleen kaihina jättää. — No niin, sanoin minä sitten tälle vielä sen, että miehen pitää olla selväpäinen ja ymmärtää sitä maailmanjärjestyä, jonka alle on alistettu, niin että esimerkiksi kun nainen, jonka on ottanut itseänsä varten ikäänkuin, ei vaadi vuotuista palkkaa oloistaan, niin se työ, jonka nainen pesään tekee, on niinkuin vapaaehtoista hyvyttä, ja ettei palkoista tule puhetta — niin, *sitä* voi sanoa vaikka *rakkaudeksi*. Ymmärtääkö hän sen, kysyin minä.

— Ymmärtää, täydellisesti ymmärtää, sanoi hän. Mutta että hän antaa myös vapaasti rahoja. Ei niihin hyvin tarkkoja rajoja pantaisi, ja sitäkin sopii sanoa rakkaudeksi.

— "Juu, sopii kyllä", sanoin minä. Ja sillä se oli tehty. Huomenna mentiin ja ostettiin sormukset.

"Asuuko tässä matami Röhelin?"

"Justikka, käykää sisään, olkaa hyvä."

"Ehkä minulla on kunnia, ehkä se on matami itse?"

"Juu, minä olen Röhelin ja minun mieheni on myös Röhelin."

"Onko se matami kun on käynyt siellä ilmoittamassa ottavansa pienen lapsen hoitoon?"

"Jassoo, se on neiti, neiti on hyvä ja istuu. Tässä on parempi, toppastooli."

"Kiitos."

"Se olisi neidin oma lapsi kuin olisi ulosannettava?"

"Niin."

"Ja vanhako on lapsi, jos saa kysyä?"

"Kaksitoista vuorokautta."

"Ai-ai, neiti kulta."

"Se alkaa olla jo haitaksi."

"Tietysti, tietysti."

"Pitää matkustaa, on paikka toisessa kaupungissa."

"Tietysti, tietysti."

"Mutta jos matamin sopii ottaa se."

"Sopii, neiti on huoleti, ihan niinkuin sitä ei olisi ollutkaan."

"Minä ostan kyllä vaatteet ja leningit ja kaikki kauniit ja matami on hyvä ja katsoo vain sen perään, ja kun ulkoilmaan viedään, pitää se myssy stärkätä näin tästä edestä ja piipata — onko matami nähnyt herraslapset?"

"Jaa — herraslapset — niitä ne on minulla olleetkin, kaikki hyviä ja kauniita lapsia, oikeiden ihmisten jälkeläisiä. Paljon niitä täällä laitakaupungilla säilytetään, monessa niistä vain eletään, niistä syödään, niistä juodaan ja niistä kaikki vippelkonstit koetaan. — Tietäähän neiti, mitä sakea elämä sisällään pitää."

"Jaa."

"Vaan niinkuin minun mieheni sanoi, että jos sitä peliä pelaat, niin muuta elinkeinoa ei meillä laajemmin harjoiteta. Paitsi että minä nyt joskus jonkin ruumiin pesen, mutta lapset pidetään siistinä siltä, ettei niinkuin monessa paikassa — luvalla sanoen — matoja —"

"Osch —"

"Niin, näkeekö frööken, ja nälkää. — Vaan minä kun otan ja täytän sen hyvästi ruualla, että veri on lihavaa ja sakeaa, sitten niitä ei haluta huutaa, pitävät ikäänkuin raskaampaa olentoa."

"Jaa, niin, paljonko matami sitten tahtoo?"

"Kyllä sovitaan, frööken, kyllä niistä sovitaan. Frööken parhaiten tietää, minkä verran asia on häntä helpottanut."

"Matami hyvä määrää vain ensin."

"Näkeekö frööken, jokunen antaa lapsensa kuukausittain elättää, jokunen antaa sen summissa ulos. Joku hienempi antoi 35 kuussa, ja sitten piti puhtaus olla ja terveyttä hoitaa ja kokonainen maito ja kaikki niin hyvin. — Sitten on vähempi ollut ja summissa ollut ja sitten sattuu, kun ovat pieniä ja puristuksessa kasvatettuja, että kuolevat. Eihän neiti ole puristanut itseänsä?"

"En."

"Ei sitten. Vaan mitä minun pitikään sanoa, — niin, että monet pitävät, että on onni, kun viatonna kuolee — että sitä on niin erilaisia elämänymmärryksiä ja monella eri tavalla voi asiata ajatella, pahaa

ajattelematta — kukaan ei pahaa siltä tahdo tehdä — ei, tietysti ei. — Vai voisiko äiti, jos suotta niinkin ajattelemme, oman lapsensa hengiltä ottaa, vaikka haitaksi olisi? Ei moni. Niitä on heikkoja sydämiä, jotka eivät voisi sitä sitten koskaan unohtaa."

"Eihän toki, kuinka matami —"

"Eihän toki, rakas neiti, eihän toki. Ei sitä voisi. Eikä ole tarviskaan. Asian kuljettaa toista tietä. Joku sata ei merkkiä elämään jätä ja joku lapsi, ei senkään tarvitse merkkiä jättää. Toisella on aikaa ja se hoitaa ja tarvitsee rahaa omaan onneensa taas. Minun mieheni, nähkääs frööken, on sellainen, se vie — tiedättehän te miehet, frööken."

"Jaa, matami."

"Jaa, minä poikkean — niin, kuinkas me nyt asian ajattelemme — neiti on nuori ja kaunis ihminen, ihan kuin posliinista nukki. Eihän neidin tarvitse puutetta kärsiä?"

"Ei."

"Niin ei. Jaksako neiti sitten maksaa kerralla 300?"

"Ja ei muuta?"

"Ei muuta. Nyt. Tahi niin, että neiti kirjoittaa sitten osoitteensa ja nimensä ja minä kirjoitan sitten tarkemmin. Sillä jos lapsi kuolee — niitä ei tiedä pieniä, niin on kirstuvaatteet laitettavat ja kellot ja papit kustannettavat — niin, näkeekö frööken, niihinkin menee pitkälle kolmattakymmentä. Se on minulta aina mennyt. Minä kun puhtaasti ihmisten tapaan kaikki laitan, kaikki, kaikki, ja lapsen hyvästi hoidan, aina ajatuksen kanssa — lapsen parhaan kyllä ymmärrän."

"Minä kaikki maksan. Että vain lapselle — ei mitään — että kaikki on hyvin — kyllä minä maksan ennen — se on niin pieni ja sievä, matami ei usko, se nauraa —"

"Ai, neiti kulta, sen matami kyllä uskoo."

JOSEFIINA

JOSEFIINA, pelastusarmeijan kapteeni.

AMANDA, palvelijatar.

AMANDA: Huh — huh, kun siellä on kuuma.

JOSEFIINA: Kuuma, minäkin läksin vähän jäähdyttelemään.

AMANDA: Pitkältä se jaksakin saarnata tämä. Kuuluu olevan se entinen Laiska-Lassi.

JOSEFIINA: Kas, eikös se ole Amanda? Puhui niin tutusti. Tunnetteko minua vielä, neiti?

AMANDA: Jo toki. Josefiina —

JOSEFIINA: Niin, Josefiina. Muistipas. Ajattelin jo, että tunteekohan tuo, kun niin eri teitä on valettu, eikä Jumala niin moneen vuoteen ole yhteen saattanut. Niin, niin kulkevat ihmiset täällä. — Palvelijanakos ollaan?

AMANDA: Mitenkäs muuten.

JOSEFIINA: Ja niin kokeitisti puettu.

AMANDA: Mitenkä niin?

JOSEFIINA: Kun on rimsuhameet ja kaikki. Vaan enhän minä tuomitakseni, en, en toki. Mikä minä olen, Amanda sen ymmärtää. —

AMANDA: Ja sitä ollaan jo kapteenina ja rouvanakin jo lietänee.

JOSEFIINA: Sanoo rouvana, ei toki rouvana vielä, kunhan kapteeninakin ensin. Jumala kun tähän

palvelijakseen kutsui. On hän toki minusta huolen pitänyt, varannut minulle hyvän kohdan, paremman kuin monille muille.

AMANDA: On tainnut.

JOSEFIINA: Kaikinpuolin paremman. Tässäkään ei työn pakkuuta, ei muuta kuin ollaan ja matkustellaan. Tällainen kirkko se on paras tämänsäätyisille. On kuin kotonaan — ja kuule, marjassa kun ennen yhdessä käytiin — muistatko?

AMANDA: Muistan toki.

JOSEFIINA: Ja kaikesta puheltiin ja luvattiin puhua vastakin. — Niin, kuule, onko sinua jo kysytty?

AMANDA: Ei.

JOSEFIINA: Kyllä ne kohta kysyvät. Noin lihava ja punakka. Sinun pitää liikkua enemmän, että huomaavat.

AMANDA: Enpä minä miehistä.

JOSEFIINA: Ole vaiti. Vai onko paikka parempi?

AMANDA: Onpa se. Yksi herra hoidettavana, eikä vaimoväestä vastusta.

JOSEFIINA: Vai niitä maita. Eipä sitten tietenkään. Jos vielä perintöjä odottanet. Mutta kuulehan, on se Jumala antanut minulle paremmat kohdat — niin, sinulle sen sanon, on se antanut paremmansorttiset rakastajatkin.

AMANDA: Elähän.

JOSEFIINA: Juu — konttoristi oli se ensimmäinen, Isaksonin kaupasta, siitä teidän kirkkonne viereltä.

AMANDA: Kyllä tiedän.

JOSEFIINA: Ja sitten, uskopa tahi elä, koulunopettaja oli oikein se toinen, sillä oli virat ja pelit.

AMANDA: Ja vaimot?

JOSEFIINA: E-hei. Onko sitä pakko muiden — onpa miehiä, Luojan kiitos, maailma täynnä.

AMANDA: Vai niin sitä sinä.

JOSEFIINA: Niin, on sitä mulla ollut jo romantiikkaa — mitä?

AMANDA: Onpa ollut — ihanko sinä sitten — no, pulska tuota oletkin.

JOSEFIINA: Pulskaksi ne ovat kaikki tähän asti sanoneet, mitä tuota sitten lienee.

AMANDA: Eikö ne vaimokseen pyydelleet?

JOSEFIINA: Pyh — mitä miesten sanoista. Kun rakastuvat, ovat pehmeitä kuin tuo yksi lankavyyhti, kietaisi vaikka sormensa ympäri.

AMANDA: Ha-ha-ha-haa.

JOSEFIINA: Saa niille sydämessään kerrankin nauraa. — Ja kuule, sitten minä satuin tänne armeijaan. Jumala käänsi sydämeni kerran ja sen jälkeen tulin tänne jääneeksi, ja eletävähän sitä on, samahan se millä, ja täällä tapasin sen Kattaisen sitten —

AMANDA: No?

JOSEFIINA: Phy — elä virka, eihän siitä mihin — se kuolee kohta.

AMANDA: Sekö —

JOSEFIINA: Se juuri se sama Kattainen.

AMANDA: Se sulhasesi?

JOSEFIINA: Ei se, vaan sen sulhasen veli. Taikka se on oikeastaan niin, että lupauduin sitten salaa sen sulhaseni veljelle, kun se itse on keuhkotalaudissa ja kuolee ja kun Jannelta silloin kuoli entinen vaimo — se on Janne se, joka pyyi minua, kun paremmin tarvitsee vaimon, kun se jää tänne maan päälle elämään vielä ja on terve ja vahva ja niin herttaisaverinenkin, kuultaa kuin tuo yksi

mansikkamarjan kylki vain.

AMANDA: Te odotatte sitten sen toisen kuolemaa?

JOSEFIINA: Mitäs, sitähän sitä tietenkkin.

AMANDA: Mutta se on synti.

JOSEFIINA: Mikä synti? Jumalahan hänet itse pois kutsuu.

AMANDA: Vaikka.

JOSEFIINA: Ja jos eläisi, kyllähän minä sitten Kattaisenkin ottaisin, kun kerran lupasin, vaikka Janne se on toista, ei se ruikuttele, se kun sieppaa naisen itselleen, niin sitä on sitten sen ja sillä hyvä.

AMANDA: Onko sekin armeijalainen?

JOSEFIINA: Ei toki. Se on Isaksonin hevosrenki, se Kattainen oli, mutta ihmeesti se kestää kitua.

AMANDA: Jumala tahtoo teitä koetella.

JOSEFIINA: Tahtoo. — Minä kohta tässä vähättelen.

AMANDA: Mitä —

JOSEFIINA: Mokokomastakin, en paremmin sano.

AMANDA: Mitä, Jumalaako tarkoitat?

JOSEFIINA: Ei, Kattaista. Kyllähän Jumala minun kuormani tietää ja kaikki lopulta hyväksi kääntää ja lapsen kanssa luokseen korjaa.

AMANDA: Minkä lapsen?

JOSEFIINA: Sen, joka siitä entisestä vaimosta Jannelle jäi. Kuuluu jo huonona kituvan sekin.

AMANDA: Mitä mies ajatteleisi, jos tietäisi, ja mitä Jumala ajattelee?

JOSEFIINA: Janne tietää ja Jumala tietää kanssa, mitä minä toivon, ja ymmärtävät sen. Ja muuten, Jumalasta ja miehistä elä mulle sano, niistä on mulla omat ajatukseni ja niitä en sotke. — Tietenkkin, tarpeenhan ne ovat molemmat ja hyvät, mutta ei ne niin — eihän niitä niin sydän kourassa pelätä tarvitse.

AMANDA: Kyllä. Jumalaa toki — jos hän käy rankaisemaan.

JOSEFIINA: Ikäänkuin ei Hänellä muuta työtä olisi. Ja mitä huvia Hänellä olisi ahdistaa meitä — ylistetäänhän Häntä ja kiitetään aina kaikesta.

AMANDA: Vaikka.

JOSEFIINA: Sano mitä sanot, en minä luule Hänellä olevan suurtakaan moitteen sijaa minussa. Jos joku paikka ei niin rikulleen sattuisikaan, eikö Hän ymmärtäne. — Ja siksi toisekseen, itsehän Hän ihmisen kuvakseen loi, mieheksi ja vaimoksi Hän heidät loi —

AMANDA: On se vähän niinkin — katsohan, taitavat tulla jo sinua hakemaan.

JOSEFIINA: Ne minua laulamaan. Hyvästi sitten — hyvästi. Mutta eikö sinustakin, kun ihmiskohtaa ajattelee, se huvi siinä vain ole, että — rakastella — puhtaasta sydämestä tietenkkin — ja kuule, minä rakastan ihan kerrassa —

AMANDA: Joudu, veikkonen.

JOSEFIINA: Hyvästi. Toiste sitten. — Mutta usko pois, tuollaisen rimpuhameen minäkin vielä laitatan.

AMANDA: Ha-ha-haa —

"Päivää."

"Päivää päivää."

"Mistä matka?"

"Kirkonkylästä tuolta."

"Asioissako se Pekka siellä oikein?"

"Mitenpä lie —"

"Taitaa niissä sulhaspuuhissaan kuleksia?"

"Ei tuota niissä, he-he."

"Ne kielivät sitä Pekkaa jo kuulutetun."

"Kuulutti mitä kuulutti, ei niistä kaikista kuulutuksista."

"Purutko tuli?"

"Oisi tuota nekin, vaan ei sopiutuneet tässä."

"Vai ei sopiutuneet."

"Ei sopiutuneet."

"No, eipä auta sitten muu kuin vihintä."

"Mitäpä tuota."

"Mikä ettei?"

"Tokko tuota."

"Mikäs on vaimolla vikana?"

"Näkyä sitä vikaa olevan itseksinkin."

"Nehän sitä sanoi, että työteliäs ihminen se on, joko siltä nyt siellä selkä katkesi — että työteliäs ne siitä Riittastiinasta sanoi."

"Työteliäs, työteliäs ihminen, ei sen puolesta, vaan kovin on muuten rohmu."

"Vai on rohmu?"

"Rohmu. Se siihen mökille kapristiin ensi kuulutuksen pyhänä sitä järjestystään pitämään. Pitäköön kun pitää, se karja sen ihmisensä tahtoo — kyllähän tämä sitä karjaa ja muutenkin, mikäpä siinä, vaimoihminen, vaan annas kun se voita lokkasi kakulleen, no jo ihmettä."

"Vai lokkasi."

"Lokkasi. Nokare se ei ollut mikään mennessään suupalalla, ei se sitä siloittamaan eikä tasoittamaan kuin tuo muu ihminen, 'vedä pitempään tuota', sanoin minä, vaan ei se sitä vetämään — eikä se niin että yhtä palasta paljaaltaan. Ja kun siitä sanalle sakenin, se terhentämään, että hän menee muualta palveluspaikkaa hakemaan, jos tässä särpimettä."

"Vai niin tuo."

"Niin; sanot niitä pitäväsi, vaan voilla ei meillä emäntiä lihoteta — sanoi se äitivainaa aina ennen, että siitä sen, Pekka, oikean vaimon merkin tiedät, ettei se kuivaa leipäpalaa suunsa sivu kierrä."

"On se sitäkin."

"On se — jo se Riittastiina hökäystiin lähteä siitä, vaan minä kielottelemaan, että palvelusihminenhan se on otettava tähänkin, ja jos tästä ei nyt tään enempää tästä kaupasta sakia, niin sopii sitä tässäkin."

"Siihenkö se jäi?"

"Siihenhän se jäi, se siihen neljällä markalla kuun sitten ja talon kengät ja pitovaate — vaan se suuhunsa sen kaikki, ei niin että penni kiertyisi taskuun, se sitä voita ja sitä kahvia minulta ostaa kiehittää — ja kun on omissaan, ostakoon, mitäpä minä hänestä."

"No jo on."

"No jo on, sitä minäkin. Muuten tuo on ihminen, enemmän kuin kunnan ihminen ja riski, se siinä pojan tehdä kapristi sivussa viime viikolla."

"Vai jo pojan."

"Jo."

"Se on Pekan poika?"

"He-he, kenenkäs se muiden, sitähän se on minun perua."

"Joko siitä papille sanoit?"

"Sanoinhan tuota."

"Eikö pappi nuhdellut?"

"Mitäpä se olisi nuhdellut."

"Niin, mitäpä tuo."

"Se kun on pantu niillä keinoin lisääntymään tuo ihminen, niin mikäpä auttoi, eipä tuo niistä puuhista ole irti pappikaan."

"Eipä ei, mitäpä sitä pappikaan."

"Minä sitä vähän niinkuin kysyin, että onko hänellä käyntiä sielläpäin, että jos olisi ristittää ja ripittää niitä siinä, että jos mikä tapaturma ja se siinä ristikättä kuolisi, niin mitenkuten tiedäpä se viimeisellä tuomiolla siellä toisten jalkoihin sotkeutuisi."

"No, sanoiko tuo olevan sielläpäin käyntiä?"

"— niin minä manasin, että jos se pappi ei sinnepäin, niin ne on kirkolle kyydittävät."

"Sanoiko tuo olevan käyntiä?"

"Sanoi, että kun hän tuo nahkoja sinne suutarin mökille, kun kuului saappaan tietto olevan, niin sanoi, että samalla hän käypi, osta vain kahvit siksi."

"Vai kahvit."

"Kahvit, johan nuo nyt raskii, jos ei entistä — on sitä pastorilla meistä nurkkakuntalaisista huolta, sitä kun syntyy ja kuolee ja elää ihmisellisissä menoissa tämä syntinen — vaan ei tuo tuosta pahaa tykännyt, nauroi vain ja vakuutti tulevansa."

"Mikä siinä, että se ei niihin purkuihin ryhtynyt?"

"Ei ryhtynyt — kovin se niillä hintaa piti."

"Vai piti, paljonko tuo tahtoi?"

"Sanoi 5 markkaa tahtovansa, pyytelin siinä, että eikö se pastori huokeammalla, kun sitä ollaan vain mökin miehiä ja se kihlattu morsian palvelusihmisiä, vaan ei sanonut voivansa, sanoi että se juoksee joihinkuihin tuomiokirjoihin, mihin juossee."

"Niihinhän se."

"No, joutaapahan sitten kuulutus olla voimassaan, eipähän se siinä kiikastane, onpahan siinä se ihminenkin paremmin kuin lain varjon alla ja pitääpä hänet siinä leivän leipojana ja karjan katsojana, kun sitä ei kuitenkaan vaimoihmisettä —"

"Vihitä pois."

"Sanoi se pappikin ja naureskeli, että vihitä pois, Pekka, että kyllä hän vihkii, vaan minä sanoin, että joutipahan olla, pysyypä se siinä vihkimättäkin, jos sen siihen vihkii, niin se siinä sitä voita lokkii kuin mikäkin voilokki."

LÄHTÖ

"Ukko, nousetko siitä ylös."

"Noustaanpa, noustaanpa — mikä hätänä?"

"Niitä tuli nyt sinne tupaan."

"Vai tuli, joutaapa tulla."

"Tokko tuosta kohenet!"

"Pitääköön tuota, oliko ne mitä miehiään?"

"Ne niitä poliisimiehiä näkyivät."

"Vai niitä ne, no, sietääpä, sietääpä tästä sitten vähitellen koheta."

"Voi, voi, nyt ne vievät sinut, kun ehätkin kulettelemaan niitä hirvenlihoja, johan minä sanoin, että sakottavat sinua vielä. Olisi Matti itse joutanut kaupita kaatamansa."

"Kaupittu mikä kaupittu."

"Maksetaan pois se sakko, eiköhän nuo tuota, jos oikein pyytäisi —"

"Johan sinä nyt, jopa jo, niinkuin ei tästä sinne joutaisi."

"Sinne sen mieli näkyy palavan, enkö minä sitä, että sinne sen mieli palaa."

"Ehee, vai palaa."

"Kun viimeisiä henkiään tuossa haukkomassa, jalat kuin mitkäkin pölkyt, ei ylös enää omin voimin pääse."

"Hätäkös siellä on istuessa?"

"Mene tiedä, jos tuota kuollet tuonne vielä."

"Mikäpä tuossa, jos tuota tuotakin."

"Linnassa, voi-voi —"

"Kuoltavahan sitä on kuolevan kuitenkin."

"Kun synnillisenä siellä, et armon osuuteen joudu. Haettaisit papin, kun lähtö lähenee."

"Vai papin, ehee —"

"Että suurinta syntiään tuossa sovittaisi, ennenkuin hetki on myöhä."

"Syntiäkö, syntiäkö tuota lienee ollut täällä tekemässä?"

"Kun olisi mennä tuntoonsa itsekunkin, tämä lihojen myyntikin, mitenkuten sekin synnin puolelle pantanee, ottaneeko tuo tuosta helpottuakseen, että sitä tässä ajallisessa ajassa sovitellaan?"

"Niin, mitenpä, mitenpä tuo tuosta ottanee."

"Ja jos sinulle niinkuin se lähtö — niin sitä on sitä rikettä minunkin puolellani. — Tässä tuonoissa vuonna kun otin sen 25-pennisen, jota kaipasit, otin kirkonkukkaroon viedäkseni, se kun se lehmäkin poti sinä vuonna, vaan se synti sokaisi, että sinne kukkaroon pistin siitä 10-pennisen — sitä sitten sillä lopulla join kahvia suntion mökillä — niin että elä sinä siitä viimeisellä tuomiolla päälleni kannä."

"Ho, joutaapa, joutaapa olla kantelematta — ehee — sitä kaikenlaisia hupakoita, minkä sinuakin, lähdepäs parisenkymmentä vuotta vanhemmalle kömpyrälle — ehee — nuori ihminen — no se teetättää."

"No nyt se —"

"Vaan taisivatpa, taisivatpa ne pettyä nyt tuomariherrat, jos tästä jollakulla päivällä — se on tuo turvotus tainnut tänne sydänalaan kohota, kovin se jäykentää — koetapas."

"Niinpä näkyy, voi-voi tokkiinsa."

"Jotta — ehe — eipä tainnut olla niin asetettu, jotta sitä sakkoaikaa istuisi enää tämä, jos hyvillään ottaa."

"Eipä istu, näkyisipä olevan maksun asia."

"Vai maksun, no sitä kuulee, tuo joku kun tuota tarinataan pitää, kuulepa kuulee —. Et niitä rahapennejä muka enää tarvitse — no jo tarvis loppui. — Tokko tuota tietänet, missä nuo ovatkaan? — Siellä ne ovat aitan katonrajassa, siinä hirrenkolossa sukanterän sisässä, jotta ota ja anna ne sille Matille."

"Tottapahan annetaan."

"Se on niin, jotta se on se Matti otettavasi tähän mökille ikäänkuin sitä isannuutta pitämään, kun minusta aika jättää — se on jo puhuttu, jotta se naiپی sinut."

"Hyvä isä siunatkoon."

"Ja ne kirstulaudat ovat liiterin ylisillä, niiden pehkujen alla, jotta anna Matin pistää, pistää ne kokoon. — Minä Matille siitä jo koommin mainitsin — no, ja se on se hevonen tietenkін lainattava, jos sitä niinkuin minua sieltä perimään rupeaisi —"

"Periä, periähän sitä toki pitää."

"Ja jos tuota sitten kuitenkin sen kaksi neljänestä niitä kahvia lisäksi, jos tässä Matin kanssa niitä hautajaisentapaisia piteleisi — ne kihlat sopii juoda samalla — ja jos tässä nyt, näin kun näyttää, käypi — niin kuitenkin sitä siinä juhannuksen seutuvilla pappiloihin — jotta, ehee, mikäs siinä —"

"Voi tokkiinsa."

"Niin, jotta antaisi tuon mökin pysyä, pysyä tuossa paikoillaan, jotta ei tuota tuosta hävittäisi. — Se entinen ukko, tarinoipi siinä vanhassa, vanhassa juttusessa, jotta se entinen ukko aina kirstussaan potkaisi, kun se näki eukon kujeet — jospa tuo pitänee minun jättää tuo potkiminen sikseen — ehee — vai maksaisikoon tuo vaivan —"

"Mitähän puhunee vielä —"

"Sitäpä tässä vielä arvelen, jotta oisikoon nuo mitenkuten muuttaa toiset jalkarievut tälle matkalleen?"

"Minä annan."

"No, jospa heidät."

"Tuossa on kuivat — jos minä ne lähtökahvit arvasin kiehauttaa, jos tuota ei enää tään koommin —"

"No, annapa, annapa nuo itkut olla itkemättä — tiesit kaiketi, jotta ei sitä yli ikäänsä kukaan elä, saati sitten vanha — vai kahvit, kahvit tässä vielä — ehee — no sitä jotakin —"

"Joko se nyt lähtee?"

"Mikäpä tässä, lähdettävä mikä lähdettävä."

* * * * *

"Voi, voi, nyt se jo meni — olisin tuolle kättä antanut ja hyvästit sanonut, vaan kun ei enää katsonutkaan — — tuolla se nyt menee, voi, voi, eihän tuo raukka enää astumaan kykene, mennä köntystä, mennä köntystä, voi, voi, ja sille tielleen se uppoo —"

LOVISA ÖHMAN

Oli lauantai-ilta niinkuin silloinkin. Kuinkas kauan siitä olikaan?
Niin, yli kolmekymmentä vuotta.

Neiti Lovisa Öhman asui pienessä ullakkokamarissaan silloin niinkuin nytkin. Se vain, että äiti ja isä silloin vielä elivät ja asuivat alakerran huoneissa, nyt olivat ne kolme huonetta samoin kuin puutarhakin vuokratut vieraille, ja se vain, että silloin oli ihana auringonpaiste ja kukat tuoksusivat ihanammin kuin koskaan ennen. Nyt ei hänellä ollut ainoatakaan kukkaa ja päivä oli pilvinen ja raskas.

Mutta se oli Ernstin päivä. Joka lauantai oli Ernstin päivä.

Kuinkas kauan siitä olikaan? Niin, yli kolmekymmentä vuotta.

Kuinka aika kuluu.

Silloin oli Ernst serkku nuori luutnantti ja hän — hänellä oli päällään valkea hame, rinnassa kaksi ruusua ja kaulassa oli hänellä sininen silkki.

He eivät olleet köyhiä silloin, kun isäkin vielä eli. Nyt ei hänen tarvinnut sitä muistoissaan hävetä. Kuinka hän kiitti siitä Jumalaa.

Hän muisti sen päivän niin selvään, niinkuin se eilen olisi ollut. Jos kaiken muun häneltä veivät, muistoa siitä päivästä eivät kuitenkaan.

Ernstin päivä.

Hän lukitsi ovensa, asetti pöydälle sen kahvikaluston, jota silloin oli käytetty ja jonka hän oli piilottanut sairautensa aikana, etteivät sitä möisi rohtorahoja saadaksesen. Hän söi ennen vain kerran päivässä ja joi kuumaa vettä lämpimikseen syksyisin, ettei tarvinnut paljon puita uuniin tuhлата, mutta sitä kahvikalustoa ei hän vieraille antanut.

Hän laittoi kahvia joka lauantai. Laittoi samoin kuin silloin ennen ja joi sitä samassa matalassa nojatuolissa kuin silloinkin, kun he kahden hänen kamarissaan kahvia joivat.

Ja hän puheli nytkin Ernstin kanssa. Hän ei huomannut, ettei kukaan vastannut. Vastaukset olivat hänen sydämeensä uurretut.

Ernst oli piirustanut muistikirjaansa.

"Jätä minulle yksi lehti."

Ernst repäisi hänelle yhden, siinä oli kaksi ruusua, ne, jotka silloin olivat hänen rinnassansa. Kuinka hyvin se Ernst piirsi.

"Sinun omia ruusujasi."

"Minä säilytän tämän."

"Säilytätkö? Ja kun minä tulen, näytä sitä minulle, siitä näen, että olet muistellut minua. Tahdotko?"

"Tahdon."

Hän painoi päänsä alas.

Mutta ilo virtasi läpi hänen ruumiinsa. Hän oli onnellinen. Hän olisi tahtonut nauraa.

Ja sitten joi Ernst kahvia.

"Älä puraise sitä mantelia, Ernst", huudahti hän.

"Miksi, tahdotko sinä sen?"

"En, tahi tahdon. Se on niin kaunis, Ernst."

"Minä pistän sen suuhusi."

"Ei, anna se minulle."

"Tule ottamaan."

Ernst nauroi ja hänen hampaansa välkkyivät. Kuinka ne välkkyivät.

Hän meni Ernstin luo, mutta Ernst piteli häntä kädestä ja katsoi häntä silmiin.

Häntä raukaksi suloisesti. Ernst tahtoi — hänkin tahtoi. Mutta se oli synti, eikä saanut tapahtua. Sitten vasta, kun Ernst tuli tuonnempana ja tahtoi hänet omaksensa, sitten vasta. Hän veti kätensä pois,

kääntyi, painoi käsillä kasvojansa.

Kuinka hän oli monesti kiittänyt Jumalaa, ettei se kuitenkaan tapahtunut, ettei kukaan ollut häntä suudellut, ei Ernstkään, koska ei kerran oltu sallittu, että Ernst tulisi hänen omaksensa.

Ei hän ollut siitä nurkunut yhtään. Jumalan tahto oli niin. Ehkä Jumala tahtoi säästää häntä syvemmistä ristiriidoista.

Sillä kun isä kuoli, tuli elämä niin ahtaalle, ettei heillä ollut välttämättömintäkään. He vuokrasivat pois huoneensa, asuivat äidin kanssa ullakkokamarissa, he rupesivat virkkaamaan, virkkasivat, mutta se ei tahtonut riittää elämiseen eikä korkorahoiksi siihen pieneen velkaan, joka isältä vielä jäi.

Silloin helpotti hänen tuskaansa, kun hän kuuli, että Ernst oli mennyt kihloihin toisen kanssa. Hänestä ei kuitenkaan Ernstille olisi ollut. Niin köyhänä ei hän ikinä olisi Ernstille mennyt.

Ja hän sairastui silloin. Häntä rupesi väsyttämään. Mikään ei häntä vaivannut ja kuitenkin hän kuihtui. Kyynelkään ei vierähtänyt silmästä, ja kuitenkin tuntui kuin sydän aina itkisi.

Hän ei tainnut sille mitään. Hän pyysi anteeksi Jumalalta. Rikollinen ei hänen mielensä ollut. Hän oli selvillä siitä. Ei hän nurkunut. Mitään ei hän pyytänyt. Mutta hän ei tainnut sille mitään, että hän ajatteli Ernstiä aina, että hän odotti iltaa ja yötä, saadakseen häntä rauhassa ajatella.

Niin, nyt oli hän saanut rauhassa ajatella. Äitikin kun kuoli kohta. Nyt oli hän ajatellut. Niin, kuinkas kauan — yli kolmekymmentä —

Niin, niin —

Kuinka aika kuluu.

Ja iltasilla kun hän rupesi nukkumaan ja rieputyyny tuntui kovalta muistuttaen häntä siitä köyhyyden alennuksesta, joka oli riistänyt häneltä oikeuden Ernstiin, voihekasi hän ääneen, kuin joku olisi häntä takaapäin pistänyt. Hänelle teki niin pahaa muistella sitä äkkiä ja sillä tavalla varustautumatta.

Hän kohosi vuoteelleen istumaan, risti kätensä ja rukoili, etteivät hänen ajatuksensa väärään hairahtaisi. Eikö elämä ollut antanut hänelle parastansa? Kuinka kauan sieti ihmisluontoa taltuttaa, ennenkuin se oppi oikein ymmärtämään?

Vanhat piirteet puristuivat ankaroinksi. Sitten kohenti hän rieputyynyä ja painautui tyytyväisenä vanhoille matoille lepäämään.

Ja hymy kirkasti hänen kasvonsa. Hän muisti taas sitä päivää, Ernstin päivää, siihen ei mitään ikävää liittynyt, se päivä oli hänen onnensa korkea huippu — kuinka, kuinka hän kiitti siitä Jumalaa.

ERIKA

Soitto täytti avaran salin. Vaaleat naisparvet liikkuivat keveinä ja asettuivat tanssia varten.

Serkukset Anna ja Eriika kulkivat käsikkäin salin poikki.

"Näitkö sinä hänet, Eriika?"

"Kenet?"

"Sulhasesi."

"Entisen, tarkoitat. Älä pelkää, ei minua haittaa, jos hän on täällä."

"Minä kärsin, kun en tiennyt, miksi se tapahtui."

"Rakas."

Eriikan ääni oli varma ja lämmin. Se oli siis ollut tuskaton leikkaus.

"Näen, että tahtoisit tietää, Anna. Kysy vain. Minulta voit kysyä, tahni minä sanon suoraan, siinä ei ollut —" musiikki sotki hänen äänensä, niin että hänen täytyi kumartua ja kuiskata Annan korvaan,

"siinä ei ollut sitä, jota sanovat rakkaudeksi."

Sitä sanoessaan näytti hän saaneen kiinni jostakin ajatuksesta. Katse kirkastui. Omituinen valo läikähti hänen kasvoilleen, niinkuin ihana näky olisi hänen silmiensä ohi kiitänyt.

"Minä tiesin sen."

"Äiti olisi tahtonut ja olisihan se saanut tapahtua."

"Ei, ei saanut."

"Se tapahtuu kuitenkin joskus."

"Sinä et saa."

"Vaan jos täytyy."

He olivat joutuneet salin perälle, jossa äiti ja sisaret istuivat.

"Katso, äiti näyttää vielä niin nuorelta", kuiskasi Eriika, "voisi vielä vaikka itsekin —"

"Eriika —"

"Eläke isän jälkeen on liian pieni näin monelle."

Kun he istuutuivat, tunsu Eriika, kuinka äiti tarkasti hänen kasvojansa. Hän tiesi äidin huolen. Eriika alkoi näyttää kuluneelta ja vanhalta. Häntä oli vaikeampi jo kaupaksi saada. Mutta äidin ei tarvinnut huolehtia. Hän tahtoi ponnistaa, hän osasi miellyttää ja vetää puoleensa, jos tahtoi, ja hän tahtoi tehdä valinnan viisaasti, saavuttaa, mitä äiti, mitä hän itsekin nyt tahtoi. Sillä kun hän purki entisen kihlauksensa, joka oli äitiä ja sisaria ajatellen tehty, ja kun hän ennen purkamista oli kysynyt lupaa ja neuvoa äidiltä, oli äiti sanonut: "Jos et voi tämän kanssa, en tahdo pakottaa, se olisi väärin. Minä luotan sinuun kuitenkin, rakas lapsi."

"Ymmärrän."

"Sinä olet järkevä."

"Kyllä, äiti."

Se oli lupaus, joka häntä painoi ja velvoitti, niin kauan kuin hän toisen leipää söi ja toisen palvelijat häntä palvelivat.

Ja äiti oli oikeassa. Hän oli aina oikeassa. Riippumattomuutta ja rauhaa Eriika kaipasi. Hän oli saanut kärsiä niiden puutetta. Nyt täytyi siitä loppu tulla.

Äiti oli oikeassa. Ei auttanut muu kuin viisaasti mennä. Rakkaus oli ylellisyystavaraa, jota ei kannattanut heidän huomioon ottaa eikä odottaa.

Hän ymmärsi sen, eikä hän olisi sitä odottanutkaan, mutta häntä katkeroitti kuitenkin hiukan, mikä lienee katkeroittanut.

Kun hän katseli salin häikäisevää komeutta ja kuunteli puheen keveätä kohinaa, joka pehmeänä ja hyväileväenä upposi sävelten mahtaviin aaltoihin, painui hänen mielensä alakuloiseksi.

"Anna", kuiskasi hän serkulleen, "kuinka ihmiset näyttävät iloisilta."

"Eriika", sanoi äiti, "olet unohtanut puuterin, silmänalukseksi ovat niin väsyneet."

"Se on totta", sanoi Eriika ja nousi ylös, "tulen pian takaisin."

"Pukuhuoneen pöydällä laukussani on rasia. Rakas Anna, kiiruhda hänen jälkeensä, ettei hän yksin."

Eriika oli jo lähtenyt. Hän ei huomannut Annaa, joka tavoitti hänet ja kulki hänen vierellään. Hajuvesien, puuterin ja paljaan ihon tuoksu hulmahteli heidän ympärillään ja ikäänkuin verkkona laskeutui Eriikan silmien eteen ja etensi esineet hänestä. Hän kulki kuin unissaan oikein tajuamatta. Hermoissaan tunsu hän levottomuutta. Hänestä oli käsittämätöntä, jotakin käsittämätöntä kaikessa. Loppumaton ihmimeri, joka aaltoili hänen ympärillään, puhetta ja naurua, joka jäi hänen jälkeensä ja haihtui kaukaiseksi huminaksi.

Mitä hän etsi — mitä hän tahtoi — mitä teki hän täällä?

Häntä värisytti. Sitten kulki näkymätön käsi pitkin hänen ruumistansa, hiveli, tynnytti ja lamautti

hänen hermonsä jäykiksi ja kylmiksi. Hän ei voinut liikauttaa itseään. Hämäritys katosi. Välähti valoa ja tutut kasvot ilmestyivät yhtäkkiä hänen silmiensä eteen ja katosivat samassa.

Hetki vain ja kaikki oli ohi.

"Mikä sinulle tuli?"

"Ei mitään, ei mitään", kuin tuskan huuto pääsi se hänen huuliltansa. Hän tarttui Annan käsivarteen, hänen täytyi levätä.

"Sinä olet aivan kalpea."

"Tukahduttaa."

He tulivat pukuhuoneeseen.

"Odotetaan, että pääsemme suuren peilin eteen. Missähän se laukku lienee?"

"Minä etsin. Istu sinä sen aikaa."

Eriika istuutui ja nojasi paljaalla kyynäspäällään outoon, kylmään pöytään. Kuinka elämä olisi ollut helppoa, jos se salainen sairaus ei olisi häntä vaivannut? Kun hän oli heikompi, tulivat hänen hermonsä rauhottomiksi, sydämessä oli puristusta ja kädet tekivät liikkeitä, joita hän ei voinut hallita, mutta joita muut eivät olleet vielä huomanneet. Ja ne kasvot ilmestyivät. Kenties hän luulotteli, kenties se oli mielikuvitusta, kuitenkin näki hän ne ilmielävinä, sellaisina kuin hän oli ne nähnyt, kun Eriika hänen mallinaan oli istunut.

Hän oli heikentynyt sen ajan jälkeen. Hän kulutti silloin itseänsä, tuhlassi voimiansa. Mihin? Kaikkeen siihen, siihen kiduttavaan. Kun hän istui hänen edessään tarkasteltavana, antoi hän hänen katseensa hallita itseänsä. Se katse tunki hänen sydämeensä, sieluunsa, ruumiiseensa, kaikkialle. Sen edessä ei Eriika ollut mitään, sen edessä täytyi hänen alistua, ja paljastua. Hänellä ei saanut olla mitään peitettävää, ei mitään sisimpää, ei pyhäkköä, jonne sillä toisella ei olisi ollut oikeutta astua. Kuinka hän oli ollut kurja ja voimaton ja kuinka hän vain himoitsi, himoitsi heittäytyä sen katseen raiskattavaksi? Hän oli halpa, kurjan kurja, jolla ei ollut muuta kuin yksi himo, saada alistua, ja yksi nautinto, kärsiminen, oman kurjuutensa tunto.

Rakastiko hän sitä vierasta, joka oli vallan hänen ylitsensä ottanut ja leikitellyt ne muutamat viikot hänen sairaalla sielullaan ja jättänyt hänet vaatimatta mitään muuta?

Ei, hän ei rakastanut. Jos sitä olisi vaadittu, olisi hänen täytynyt rakastaa ja kaikkensa antaa. Hänellä itsellään ei ollut mitään määräämisvaltaa eikä tahtoa itsensä yli. Hänen sielunsa oli pienen pieni osa sen toisen voimakkaamman sielusta, mitä siellä tahdottiin ja ajateltiin, tahtoi ja ajatteli hänkin. Tarvittiin vain vähäinen ilme, pieni vivahdus siinä katseessa, ja hän ymmärsi totella. Se oli selvää, se puhui hänelle tarkemmin kuin vuosien läheisyydet olisivat puhuneet. Sanoja eivät he tarvinneet, niitä ei monta vaihdettu. Kaikki oli selvää ilmankin. Oli jonkinlainen luonnon pakko kuulua siten hänelle, avautua, olla hänen omansa. Kenties tarvitsi toinen häntä vain työtänsä varten. Käytti valtaansa, kun voi. Oliko se oikein? Hänen asiansa ei ollut tutkia sitä. Ei hän edes sitä ajatellut.

Eriika oli silloin kihloissa. Hän purki kihlauksensa. Kenellekään toiselle ei hän silloin tahtonut kuulua, kenellekään toiselle ei tiliä itsestään tehdä. Oli helpompaa ja selvempää niin.

Ja kun hän sanaa sanomatta matkusti pois ja jätti Eriikan, tuntui Etiikasta, kuin hän olisi saanut suuren lahjan, oman elämänsä, oman itsensä takaisin.

Mutta kuitenkin tunsu Eriika vielä hänen läsnäolonsa, tunsu, ettei hän voinut enää olla yksin, siellä kaukana ihmiserämaassa kulki toinen, jolla oli oikeus häneen, joka seurasi häntä, minne ikinä hän meni, jonka kuva oli hänen sieluunsa poltettu, niin että hän oli näkevinään, että hän näki hänet välistä edessänsä elävänä.

Se oli sairautta. Hänen hermonsä olivat niin ärsyytyneet, ettei hän vielä kokonaan ollut voinut vapautua siitä. Hän oli viime aikoina taistellut koko sielunsa voimalla. Hänen täytyi tulla terveeksi ja kokonaistua, vaikka kaikki oli särkynyttä ja repaleista ja hän oli heikko siitä sairaudesta ja niistä monista myönnytyksistä ulkonaisille oloille, äidille, kaikelle sille pakolle ja velvoitukselle, jota elämä oli täynnä.

Mutta hänen edessään kangasti selvä elämä, vapaa vaihto ja terve ruumiiden yhteys, joka säilytti inhimillisen vapauden ja oli toista kuin tämä sairas, salainen tuska. Siihen oli ponnistettava.

Omituista ponnistusta koko elämä, mitä ponnistusta ja täytymistä — kuinka kauan? Siksikö, kunnes

saavutti äidin puolitylsän ja tunnottoman tilan?

"Eriika, meidän täytyy joutua, tässä on puuterirasia."

"Sinä löysit sen, kiitos, olin unohtaa. Tanssi on tainnut jo alkaa?"

"Se on alkanut."

He olivat tulleet salin ovelle.

"Katso", kuiskasi Eriika serkulleen, "eikö nämä ihmiset säälitä sinua? Etkö luule, että jokaisella näillä on pienet ikävyytensä — ettei elämä ole läheskään sitä, miltä se näyttää."

KIRJEITÄ

I KIRJE

Rakas Seni!

Minua liikutti, kun kyselit niin paljon oloistani. Kiitos. Minulla on hyvä olla.

Mies on kiivas ja epäluuloinen, niinkuin olen varmaan ennenkin kertonut, ja ikävyyksiä sattuu, mutta kyllä ne menevät aina ohitse ja niistä on huviakin tässä yksitoikkoisuudessa.

Poika on sinun näköisesi. Aivan. Ole hyvilläsi. Ei mies mitään aavista. Ei pojasta ole minulle suurtakaan vastusta, älä pelkää. Hän on pieni poika vain. Hänelle puhelen kuin toverille vahingoittamatta häntä, kun hän ei ymmärrä. Hän on hiljainen ja katsoo kauan yhteen paikkaan. Olisi ikävä, jos hänestä tulisi raskasmielinen tahi sellainen heikko, joka takertuu pikkuseikkoihin.

Luulen, etten suuresti uskalla kajota hänen kasvatukseensa, etten pilaisi häntä. Eiköhän jokainen menne sinne, jonne mentävä on?

Muistelen sitä aikaa, jolloin yhdessä elimme. Se on syöpynyt syvälle mieleeni.

En osaa enää kirjoittaa. Sanat kangertavat. Ja turhaahan on liiaksi kirjoittaa, kun sanottavaa ei ole.

Muistathan joskus

Nettaasi.

Olin unohtaa onnitella palkankorotuksesi johdosta. Kohta voinet siis mennä naimisiinkin. Ethän kuitenkaan, rakas?

II KIRJE

Rakas Seni!

Ikävä, että olet niin pelannut. Älä laske kassavaillinkiin mitenkään. Ennen vaikka ammu itsesi. Miksi et tänne ennen kirjoittanut? Se oli tyhmästi ja varomattomasti. Sähkötin sinulle juuri ja kysyin summaa. Rahat täytyy saada vaikka mistä. Mieheni ei ole kotona, niin että minulla on mahdollisuus, jos ei muuten niin konttoripuolelta jollakin hätävalheella. Niin että ole huoleti, rahat saat. Ja ne ehtivät.

Jos siitä jäljestäpäin on pientä ikävyyttä, selviää se. Mieheni on ollutkin parempi viime aikoina. Olen hillinnyt itseni ja näyttänyt hiljaiselta. Se häntä miellyttää.

Mutta minä kaipaen kuitenkin sinun luoksesi. Minä kaipaen joskus niin, että tuntuu kuin tulisin hulluksi, minun pitäisi saada huutaa ja repiä itseäni. Veri on käynyt sairaaksi ja hillittömäksi, kun on ollut liian kauan saamatta rakastaa.

Ja sinä olet ihana mies.

Jos minä saisin lämmittää käsiäsi ja peittää öisin hiuksillani avonaisen rintasi. Minä muistan, missä siinä oli pieni, pieni luomi.

Muistatko sinä, missä minulla oli?

Nettasi.

Älä siis ajattele sen surullisemmasti koko asiaa, kyllä se selviää.
Odotan sähkösanomaasi juuri.

III KIRJE

Rakas Seni!

Hyvä, että kaikki on onnellisesti ohi. Minun täytyy nyt tavata sinua, maksoipa vaikka henkeni.

Rahoista tuli täällä aika sota. Mieheni raivosi kuin hullu.

Mutta en sanonut, minne minä ne panin, ja sinä käsität, minkälainen raaka mies voi olla.

Nyt on kärsitty kärsittävä. Olen taas ylhäällä. Mutta minä vannoin itseskeni, että sovituksesi täytyy minun saada tavata sinua.

Kun tulee tilaisuus, pistäydyn junaan ja karkaan. Sähkötän matkalta, että nyt tulen.

Minun täytyy päästä. Olen käynyt kuin sairaaksi. Usein puristan nyrkkiäni ja tuntuu kuin sydän lakkaisi lyömästä. Öisin vääntelehdin vuoteellani ja puristelen rintojani tuskissani ja lepään sitten liikkumattomana ja katselen pimeään. Mitkään ajatukset eivät silloin mieltäni hyvitä. On jotakin väärää elämässä, jota en käsitä.

Kuulin mieheni sanovan tässä joku päivä sitten eräälle vieraalleen:

"Muutamat naiset ovat kyllästymättömiä, lienee veressä vika."

Ehkä hän ajatteli minua. Hän luulee minua eräeseen konttoripalvelijaan. Eihän siinä mitään ole, mutta luulkoon.

Hiivin pois kuuntelemasta ja ajattelin vielä niitä sanoja.

En luule, että olen kyllästymätön, mutta täytyyhän olla joku, jota rakastaa, muuten ei aika kulu tässä toivottomassa elämässä. Ymmärrän kyllä niitä, jotka ovat siveellisiä, mutta niillä on kai aina kiirettä työtä tahi ovat sitten hyvin rauhallisia ja tyytyväisiä ihmisiä.

Myöhemmin. Kuule, rakas ystävä. Sattumalta sain rahoja käsiini. Matkustan ylihuomenna. Silloin sopii. Mies matkustaa asioilleen. Se sattui ihanasti. Siis torstaita vasten olen luonasi.

Minkälainen lienee asuntosi, minkälainen sänkysi, minkälaista kaikki?

Tule siis iltajunalle vastaan. Torstaina.

Älä muita yöksi luoksesi ota. Ethän, rakas? Kaipaen luoksesi, vierellesi. Sinun kätesikin on niin vahva. Muistan kuinka siinä suonet kulkevat.

Jos sinulla ei ole kotona mitään väkevämpää, niin käy ostamassa, niin juhlimme. Rahoja minulla on ja saat mitä ylitse jää, jos tahdot.

Minulla on uusi, ihana alushame. Saat sitten nähdä. Se on keltainen, silkkinen. Se on kuin vangituista auringonsäteistä, jotka kaipaavat pois maasta.

Kun on vain yksi elämä, olisi meidän pitänyt saada olla enemmän yhdessä.

Mutta se ei ole autettavissa ja siksi on turhaa sitä surra.

Näkemiin, rakkaani!

Nettasi.

IV KIRJE

Rakas Seni!

Ei Jumalakaan voine aavistaa, että silloin luonasi olin. Mieheni ei ollut palannut matkaltansa. Olin niin kiitollinen Jumalalle.

Kiitos sinulle kaikesta, kaikesta. Ei kukaan tiedä, mistä kaikesta, minä vain ja sinä, oma rakkaani.

Kuinka elämä on nyt ollut jännittävää? Tunnen eläväni taas. En voikaan sietää tasaista elämää.

Siinä se juuri on. Minä kärsin ennen vaikka mitä, mutta tasaista elämää minä kammoan. Kun mieheni raivoaa ja hyökkää päälleni, tunnen, että niin on oleva, se on elämää ainakin. Minä kaipaen sitä välistä. Minun täytyy saada olla niin alhaalla, ettei alemmaksi voi painua, minun täytyy saada tuntea itseni niin verottomaksi ja kurjaksi, että jokaisella sivukulkijalla on oikeus potkaista minua. On kuin olisi tuska elää ruoskimatta itseänsä. Ehkä luonto tuntee kammoa, kun täytyy olla ihmisenä.

Mutta elää ihmisenä, se on sittenkin ihanaa ja vaihtelevaa. Sellainen yö, kuin se siellä luonasi, kannattaa taas kuukausia kitua.

Muistan sen sängyn. Se oli liian pieni meille. Ja minun olkapääni tuli kipeäksi, kun laita painoi sitä. Jos mieheni aavistaisi, että luonasi olin, tappaisi hän varmaan minut.

Kun katselen vaatteitani, niitä, jotka silloin päälläni olivat, lämpenee sydämessäni.

"Rakas", sanon, "muistatko häntä? Muistatko, kun siellä olimme?"

Ja sinä, Seni rakas, muistatko sitä yöpaitaa? Eikö se ollut ohut? Minulla ei ole niitä kuin se yksi. Täällä en sitä käytä. Toiset yöpaitani ovat vieraita. Mutta se on minun ystäväni, kun olen tukehtua ikävästä, panen sen päälleni. Sillä on sinun hyväilevä kosketuksesi, sinun lämpimän ruumiisi tunto.

On ihanaa, kun sinä rakastat. Sinä yksin osaat oikein naista rakastaa. Sellaista miestä kuin sinua pitäisi kaikkien naisten rakastaa ja ihailla. Sellaisella olisi oikeus kulkea kuin kulovalkea ylitsemme ja polttaa meidät. Ja onnellinen, joka poltetuksi tulisi.

Hyvästi! Että sinä minua kaipaavat. Kuinka onnellinen minä olen.

Nettasi.

V KIRJE

Rakas Seni!

On aika kulunut. En ole voinut kirjoittaa.

Älä säikähdä, minulla on ikävä asia sanottavana. Lapsi syntyy meille taas, olen kammokseni sen huomannut.

Mitä minä teen? Mitä minä teen? Teen mitä ikinä, mutta se ei saa nyt tapahtua. En jaksa enää valehdella, eikä se ole nyt mahdollista. Kaikkea, minkä tekee, seuraa kosto, tiedän sen. Nyt on koston vuoro. Ja minä pelkään.

Tunnen mieheni. Hän on säälimätön. Jos hän sen huomaa, on elämä hirvittävää.

Olen niin väsynyt ja tahtoisin melkein pois. Jos sinä tietäisit keinon. Kuvittelen mielessäni, että tulisin luoksesi viimeisen kerran ja saisin leponi sinun kätesi kautta.

Mutta se on kuvittelua, se ei sovi. Sen täytyy tapahtua täällä, jos tapahtuakseen.

Tuska pakkauttaa sydäntäni. Mitä minä teen? Mitä minä teen? Jos olisi keinoja, joilla ehkäistä, niitä en kuitenkaan tiedä.

Olen rukoillut Jumalaa ja kerjännyt, ettei niin tapahtuisi. Se ei auta, se ei auta. Seni, kirjoita, kirjoita pian, minun täytyy selvittää tästä.

Nettasi.

VI KIRJE

Kaikki vaara on ohi, rakas Seni. Pelotin suotta mieltäsi. Luulin, että elämä oli mennyttä, etten mitenkään enää selviäisi. Se on selvinnyt siitä kuitenkin. Kaikista luonnollisimman keinon silloin unohdin, rakas Seni.

Mieheni oli viime yönä luonani. Älä siis pelkää, että saan kärsiä tähtesi, kun lapsi syntyy. Nyt ei voi epäilystäkään syntyä siitä, että se olisi muiden. Kuinka minä olen onnellinen. Se oli siis tyhjää taistelua se pelko, lapsellisuutta kaikki! Minä vain suurentelin ja kenties valehtelin koko tuskan. Miksi en heti selvästi ja kylmästi ratkaissut asiaa, niinkuin olisi pitänyt ja niinkuin sinäkin varmaan olisit neuvonut, jos olisit ehtinyt vastata kirjeeseeni?

On kirkas mieleni taas. En ole tällaista rauhaa juuri koskaan tuntenut. Paha on voitettu ja paennut. Kaikki on nyt hyvin. Maailma leviää ympärilläni selvänä, selvänä pienimpiä soppiansa myöten. Eikä siinä ole mitään peljättävää.

Eikä ole mitään toivottavaa eikä tahdottavaa enää. Kaikkea on saanut. Sekä hyvää että pahaa. Vaikka en tiedä, kumpi on tärkeämpää ollut. Molemmat yhtä välttämättömiä, yhtä rakkaita värittämään elämää ja kuulastamaan sen läpinäkyväksi, niin kirkkaaksi kuin se nyt mieleeni kuvastuu.

Pyydän sydämestäni anteeksi, rakas ystävä, kun en jaksanut hillitä itseäni. Mutta sinä ymmärrät pienen tyttösi, joka ei ole kasvanut vahvaksi ja taitavaksi vielä. Katsele sinä häntä, jos muuten et siedä, niinkuin minäkin katselen, ikäänkuin hän eläisi kaukana menneissä ajoissa, sellaisissa ajoissa, jotka pelottavat hänen arkaa sydäntään ja sotkevat hänen omat ajatuksensa kaikenlaisilla vanhan vanhoilla uskoilla ja luuloilla. Niin minun täytyy ajatella, kun minulla on vaikea olla enkä selvyyttä löydä. Minun täytyy kysyä itseltäni, mikä on minun oman olentoni sisin, sotkemattomin ajatus. Ja jos minä sen löydän, on se mielestäni ihmeellinen ja uusi, aivan kuin uutuuttaan kirkas koriste. Kaikki muu ympärilläni on vanhaa ja tuhatvuotista, jota täytyy ajatella kaukaa, ymmärtääkseen sen arvoa ja omituisuutta, ja samoin ajatella ihmisiä kaukana menneissä ajoissa, sietääkseen heitä ja rakastaakseen heitä kaukaa. Istuin illalla itsekseni oveni kynnyksellä. Kuu valoi valoaan huoneen lattialle. Minuun koski se valo. Se oli liian kirkasta.

Istuin tylsänä. Ajatukseni olivat kuolleet. En kaivannut sinua. Rakkaus, sanoin itsekseni, rakkaus. — Mutta se sana kuoli mitään kaikua minussa herättämättä. Ihmettelin, miksi oli sellainen sana ja mitä oli se sana. En uskonut, että olin koskaan mitään tuntenut, en sitä tuskaakaan, joka oli viimeksi lähinnä ollut. Ja oliko sitä ollut? Enhän minä varmaan tiennyt. Mitä se olisi ollut?

Askeleita kaikui toisesta huoneesta. Ihmettelin, että oli toinenkin elävä olento suljettuna samoihin huoneisiin kuin minä. Mutta sinun askeleitasi ne eivät olleet.

Ei sinun askeleitasi! Se ajatus vihlaasi yhtäkkiä läpi ruumiini. Kaipaus täytti väkivaltaisena sieluni. Tunsin vain yhtä. Rakastin sinua. Niin se oli. Rakastin. Miksi en siis saanut olla sinun kanssasi? Elää ja kärsiä sinun kanssasi, sinun orjanasi?

Menin huoneeseeni ja suljin oven. Kauanko lienen siellä ollut, kun oveen koputettiin.

"Mikä asia", kysyin.

"Avaa!"

"En voi, toisen kerran."

"Avaa."

Minä avasin. Hiukseni olivat hajallaan. Olin kammannut ne juuri sinua varten. Kynttilöitä paloi rivi pöydälläni, kuihtuneet ruusut olivat esillä, olin rukoillut puolestasi ja muistellut menneitä.

"Mitä tämä on?"

Mieheni ääni vapisi vihasta.

"Mitä kujeita tämä taas on."

"Älä koske niihin!"

"Rakastajalta, älä uskottele, ei sinulla sitä kuitenkaan ole."

"Mitä jos on, mitä sitten, se on kuitenkin — on jo kauan ollut."

Ärsytin häntä uhalla. Minun täytyi. Että kidutukselle jokin loppu tulisi.

Hän kiskaisi minua tukasta ja laahasi minut maahan.

"Valehtelija!"

"Revi, ei se koske", huusin, "revi kovemmin — rakastan toista — revi, rakastan kuitenkin."

Hän läähätti. Minä nauroin. Hänen sydämensä kun on vialla.

Jäin lattialle lepäämään ja muistelin sinua. Kynttilät valaisivat huonetta. Valkeiden seinien hämäryys kaareutui holvina ylläni. Minä unohdin kaikki. Ajattelin vain sinua. Mikä minä olin, että olin sinut saanut? Mitä minä olin tehnyt, että olin niin onnellinen, minä, joka olin vain ahdas, ahdas ihminen?

Lepäsin siinä, en tiedä kuinka kauan.

Hiivin sitten hiljaa mieheni luo, hänen huoneeseensa ja pyysin, ettei hän tällä kertaa olisi enää vihainen, se olisi tarpeetonta. Hän istui ääneti, kenties hän katui taas. Eikö hän ole ihminen, kuten minäkin, ajattelin, tarvitse toista, kuten minäkin? Ymmärsinhän minä häntä.

Rupesin sanomaan hänelle jotakin, mutta hän ei kuunnellut minua enää. Hän vei minut vuoteelleen ja minä olin siellä koko yön.

Yöllinen kohtaaminen on vaaraton. Mieheni pitää sitä oman kiivautensa ja ärsyyntyneen luontoni vikana. Ja onhan niitä ennenkin niin monenlaisia ollut. Ja luonnollista, kahdelle eri ihmiselle, kun ovat pakotetut yhdessä olemaan, eivätkä niin toisistaan väliä, sattuu jos jotakin.

Rinnassani tunnen taas vähän pistosta. Satunnaista väsymystä.

Muuten on hyvä olla.

Kun ummistan silmäni ja ajattelen, soivat tuhannet äänet sisässäni. Mitä se on? Mitä se on? Minä kuuntelen ja kuuntelen. Se on varmaankin vain ruumiini veri, joka niin ihanasti humisee ja huoletonna suonissa sykähtelee valmistaessaan uutta elämää, jota kuitenkin rakastan.

Ole siis iloinen ja muista, että olet onnellinen. Ajattele, miten voisi olla ja miten kuitenkin on.

Nettasi.

VII KIRJE

Rakas Seni!

Kirjoitit herttaisesti. Tiesin kyllä, että ymmärrät olla iloinen. Sinä rakas. Panen mielessäni käden sydämellesi ja tunnustelen, kuinka se iloisena ja ylpeänä sykähtelee. Rakastan iloa, iloa ennen kaikkea ja sinun hyviä ajatuksiasi, Seni rakas.

En yhtään huomannut, että se pieni jokapäiväinen tapaus kosketteli niin monia "suuria kysymyksiä", nyt kun niistä leikilläsi kirjoitit, vasta huomasiin. Läksit siveydestä saakka. Sieltä ei sovi minun lähteä. Kysyin kyllä silloin itseltäni, olenko tehnyt vasten tahtoasi? En. Se riittää. Olenko tehnyt väärin? Miksi väärin tekisin? Mikä sattuu, mikä on välttämättömyys, se tulee tehdyksi itsestään. Muu jää. Ja jos pahan karttaa, jää se sydämeen asumaan kuitenkin, onko silloin sen parempi. On mikä on, miksi on syntynyt — tahi en tiedä.

Näet, ettei sinun siis kannata kuitenkaan olla ylpeä minusta eikä minun ajatuskyvystäni, pikku poikani. Tyttösi on tyhmä, pysyy aina, aina tyhjänä. Sinun asiaksesi jää selvitellä kysymykset, sen verran kuin niitä tarvitsemme.

Mutta emme niitä paljon tarvitsekaan. Kulkekoot tapaukset teitä mitä hyvänsä, ilman enempiä määräyksiä ja harkintaa. Jokaisella tapauksella lienee omat lakinsa ja syynsä, joita ei tarkkaan tunne.

Mitä minä vielä ajattelinkaan?

Niin, hillittömyys ei kuitenkaan ole hyvä, olen nähnyt. Mutta ei miettiminenkään, se tekee elämän yksitoikkoiseksi ja ikäväksi. Paremminkin sellainen tapa, että ymmärtää ajattelematta ja rakastaa ja iloitsee siitä, mistä iloita voi.

Monet "sarjat kysymyksiä" katoavat. Jää aikaa yhdelle erikoiselle tunteelle, jonka ihanuudesta nauttii aina, rakas. Siten vetää loistavat verhot kuivan elämän eteen. En syytä sitä siitä, että se on kuivaa. Älköön sekään syyttäkö minua siitä, että se ikävystyttää minua ja on minusta liian köyhää tyydyttääkseen halujani.

Jos näin pysyisi äänetön ymmärrys ihmisen ja elämän välillä, kysymykset kuulisivat, oma rakkaani, niitä ei kaipaisi, vai kaipaisiko sinusta, Seni?

Muistatko, kun ensi kerran tapasimme toisemme? Siitä saakka ei muilla ihmisillä ole mitään arvoa ollut. Sinä olit se, jonka edessä en mitään verhoja tarvinnut. Näin heti, mikä sinä olit, koko olentosi tunsin. Vielä nytkään en sinua paremmin tunne.

Mikä on sellainen? Äänetön ymmärrys. On siis pantu jotakin erikoista eri ihmisten välille, sitä ei itse luo, sille ei itse mitään taida. Kuinka siis tekojansa hallitseisi?

Mutta mikä ajattelee mitenkin. Eri ihmiset eri tavalla. Ja kaikki ovat oikeassa, ei osiksi, vaan kokonaan.

On niin omituista sitä ajatella.

Johtui siitä mieleeni, että mitähän jos yhtäkkiä näkisi kaikki ihmiset ja saisi seurata ja katsella niitä, kuten Jumala katselee. Kuinka ne toistensa edessä ovat ja kuinka ne itsekukin tärkeinä kulkevat suurissa elämäntehtävissään. Ja niiden ajatukset näkisi ja kaiken sen omituisen ja sydäntä hivelevän, joka jo sanaan ihminen liittyy. Miltähän tuntuisi? Nauraakohan Jumala koskaan? Sopiikohan se hänelle, ettei syntiä olisi? Jos sopii, luulen hänellä olevan monta kertaa hauskaa katsella tänne alas.

Kenties astuin rajan yli. Ehkä ei ole oikeutta arvella tällaista? Mutta sanoin sen kunnioittaen samalla. Vaikka mikä lienee, että tunnen itseni syylliseksi kuitenkin, vaan kun rupesin ajattelemaan sitä, että katsoisin tänne alas, niin rupesi sydämeni ilosta niin somasti vääntymään, niin somasti. Minkä minä sille taidan.

Ajattelen nyt, että se on syntiä ja tulee kostetuksi. Mutta kun mietin, ei minulle voisi tehdä mitään, josta pahasti säikähtäisin. Kaikkea olen ajatellut, kaikkeen varustautunut jo viime kerran jälkeen. Ero sinusta olisi kovin — muulla ei mitään väliä.

Niin, että vaikka ajattelen rangaistusta, en tällä kertaa voi katua. Jään sittenkin nauttimaan jostakin hyvin hauskaista, jota en näe, vaan jota aavistan olevan maat ja taivaat täynnä. Täältä alhaalta taivasten tuonne puolelle helähtelee räiskyvä, äänetön ilo. Se ei ole Jumalasta, ei ihmisestä, se on ulkopuolella heitä ja se ilvehtii heille molemmille — sentähden huumaa ja pelottaa täydellä sydämellä yhtyä siihen. Mutta jos sinä yhdyt, ja sinä yhdyt, niin yhdyn minäkin, silloin ei minua mikään pelota, oma rakkaani.

Nettasi.

VIII KIRJE

Rakas Seni!

Sanoit, että voisit mennä kohtakin naimisiin sen tytön kanssa. Ei, Seni, älä sitä vielä tee. Jos hänestä tulee vastus koko elämäsi iäksi. Tyhmä vaimo on hirveä riippa miehen kaulassa. Ja jos hän vahtisi sinua ja olisi onneton. Onneton ihminen on ikävin olento maan päällä.

Mutta ennen kaikkea ajattele ensin ja odota. Ajattele. Sanoit hänellä olevan varoja. Se on tosin hyvä, mutta täytyisi olla vapaamielinenkin voidakseen olla kanssasi.

Mutta puolueettomasti asiaa katsoen ymmärrän sinut täydellisesti. On ihmiselämässä jokin aika, jolloin kaipaa vakiutua ja panna pakolliset rajat väsyttävälle hapuroimiselle. Ja sanottakoonpa naimisesta mitä tahansa, on se tarkoituksenmukaisin laitos siinä suhteessa. En tarvitse selittää, enkä osaa sitä selittää. En ole ollut onnellinen, mutta en ole koskaan katunut enkä ollut onnetonkaan. Tämä oli paras mahdollisuus silloin, niinkuin sinäkin sanoit. Ja kun myy itsensä, myy mahdollisimman korkeaan hintaan. Rikkaudesta ja muustakin nauttii edes joskus, mutta miehestä, kun on hyvän rakastajan sylistä hänelle hypännyt, ei niinkään välitä. Ja että erehtyy ottamaan ahtaasti naimisseikkoja, on minusta, niinkuin sinustakin, Seni kulta, suurta ahtautta ja lahjattomuutta tiedossa, taidossa ja ymmärryksessä.

Tästä en enää puhu. Tiedän, että minkä sinä teet, teet oikein.

Jään odottamaan ja rukoilen puolestasi, että hyvin kävisi.

Nettasi.

IX KIRJE

Rakas Seni!

Kirjoitit, että se on tapahtunut ja että se oli välttämättömyys. Sen minä kyllä uskon. Eikähän siinä mikä auta. Kun nyt vain olisit mahdollisimman paljon voittanut.

Yhtä vain pelkään, että rahat voivat olla vaarallisia sinun käsissäsi. Varo sitä, rakas ystävä. Ota huomioon se, että ne kerran loppuvat, äläkä anna sen sitten mieleesi vaikuttaa. Päivä kuin päivä.

Ja laske se, minkälaisen tahdin tulevan vaimosi suhteen voit kauimmin säilyttää. Ihaninta, jos voit olla toveri. Kerro silloin hänelle vaikka kaikki, jos hän on kypsynyt, mutta ellei, niin varustaudu. Ole rehellisesti sitä, mitä tunnet, ettei pettymyksiä tapahdu. Minulta, minulta puuttui tahtia. Ja se tuli siitä, kun unohdin, että olin tekemisissä vieraan kanssa, enkä jaksanut hillitä itseäni. Toiset eivät sitä ymmärrä. Niiltä puuttuu mielikuvitusta. Niitä kohtaan on tahti parhain. —

Kun se tunto, että sinä menet ja jätät minut, vakiutui minussa, levisi ympärilleni kuin kuoleman rauha.

Nyt oli siis lopussa kaikki se kaunis, joka minun elämälleni arvon antoi. Mitä minä elin, elin vain siinä, muu ei mitään ollut.

Mutta on jotakin suurta meidän yläpuolellamme, jonkinlainen oikeus, johon meidän täytyy sanatonna alistua. Se on kuin kuolema, jolle emme mitään taida. Pienet pyyteet vaikenevat. On niin selvää. Onkohan kuolemakin yhtä selvää?

Rykimiseni on kiihtynyt. Voi sattua, että tämä on viimeinen talveni. Voi sattua toisinkin. Jos se sattuisi, niin ei mitään mielenosoituksia. Anna niiden itseksensä pistää minut hautaan. Tiedänsin minä sinut ja tiedän niin tarkkaan kaiken eletyn. Enkä sitä kadu.

Olen ollut monta kertaa hyvin onnellinen. Mutta miksi siitä nyt puhuisin?

Sinulle hyvää toivottaen

Nettasi.

PÄIVÄKIRJASTA

I

"Jahaa, oletteko kaupungissa", sanoi hän minulle, kun hän minut kadulla tapasi.

Sydämeni seisahtui. Niinkö vain, niinkö vain hän sanoi.

"Olen matkustanut", sanoin hiljaa.

"Jaa."

"Asioille, ostoksille."

"Niin pitkän matkan."

Pitkän. Sanoiko hän pitkän? Minusta se ei ollut pitkä. Ei mikään matka olisi minusta pitkä. Saadakseni häntä nähdä — vain syrjästä nähdä. Palatakseni jälleen takaisin ja kaivatakseni entistä enemmän.

Ja täällä kotona ei enää jaksanut. Elämä täällä oli sairasta. Yötä päivää häntä ajattelin. Kaipasin hänen hyvyytensä, kaipasin niitä sanoja, joita hän ei koskaan sanonut, kaipasin sitä lämpöä, joka elämän hedelmöittää ja sille sisällön antaa.

Ei, hän ei sitä tiennyt.

Tunsin siinä seisoessa hänen katseensa poskellani, kaulallani, se olisi tahtonut tunkeutua syvemmälle, varmaan nähdäkseen, olinko onnellinen.

Minä naurahdin, vaikkei olisi tarvinnut. Pelkäsin, että hän seuraisi ajatuksiani.

"Ja miehenne, kuinka hän jaksaa?"

"Kiitos, voi hyvin."

On monta kysymystä, joka on tehnyt minulle pahaa, tavallista sanaa, joka on koskenut minuun, katsetta, joka on loukannut minua, ja kun minä niitä muistan, säpsähdän kuin piiskan iskun saanut.

Sattui eräs tuttava silloin kulkemaan ohitsemme.

"Hän on nyt eronnut miehestänsä", sanoin hätäissäni.

"Jaa, niin on."

"En käsitä", sanoin, "kuinka niin voi tehdä, kuinka voi erota miehestänsä".

Hän hymähti, niinkuin lapselle hymähdetään. Luuliko hän, että niin tosiaankin ajattelin?

"Ettekö käsitä?"

"En, kuinka minä käsittäisin?"

"Eivät rakastaneet, yksinkertaisesti."

"Rakastaneet? Ehkä ne eivät sitten rakastaneet —"

Näin koko sarjan kohtauksia heidän elämästään. Kuinka minä kaikki ne niin hyvin tunsin. Eivät rakastaneet —

Sehän se oli. Sehän se siinä oli.

Rintaani ahdisti.

"Tietysti, tietysti —"

"Kuinka me nyt tähän johduimme?"

"Niin, kuinka?"

Aurinko paistoi hänen silmiinsä. Hymy välähti hänen katseessansa. Tahi oliko se vain auringonsäde, joka leikki siinä hänen silmäripsillänsä?

Tahi näkikö hän alastomuuteni, aavistiko, kuinka avuton olin, kun hairahdin sellaista puhumaan? Mutta minä tunsin hänen katseensa hyväilyyn. Ja minä katsoin vain, enkä mitään peittänyt.

Lausuin pari sanaa. En muista mitä. Hän hymyili minulle. Niin, hän hymyili —

Tahi erehdyinkö, niinkuin monesti ennenkin? Kenties ei hän hymyilytkään.

Tarkastin häntä. Hänen kasvonsa olivat kalpeat ja aurinko raukaisi hänen väsyneitä silmäluomiansa, niin että ne peittivät nyt katseen kokonaan.

Kenties ei hän hymyilytkään. Jos minä sen tietäisin. Miksi olisi hän minulle hymyillyt?

Ja minä huomasin, ettei hänen kauluksensa ollut puhdas. Ei kauluskaan puhdas! Ei ollut kuka olisi huolehtinut. Ja minä, minä täällä vain aikaani tuhlasin enkä voinut auttaa.

Olisin tahtonut hänelle käteni ojentaa ja jotakin sanoa. Mutta ei sopinut. Olisin tahtonut sanoa hänelle kaikki. Mutta ei sopinut.

"Milloin matkustatte pois", kysyi hän.

"Niin pian kuin voin. Mieheni odottaa — hän on sellainen —"

Sanoin sen kevyesti ja valoisasti.

"Onnellista."

Nyökäytin päätäni ja hymyilin.

Kadulle paistoi aurinko näännyttävästi. Sydäntäni pakahdutti outo tunto.

"Hyvästi, täytyy kiirehtää", sanoin.

"Hyvästi, ehkäpä vielä tapaamme."

Kuljin kotia.

Jäin tuijottamaan kauaksi ikkunastani päivän paahtamille, harmaille kaduille. Se oli vieras maailma. Ei ollut siellä mitään minulle. Ei ystävällistä ajatusta, ei ymmärrystä, ei mitään.

Sydäntäni pakahdutti outo tunto.

Missä, missä oli sitten minun paikkani?

II

Olen kotona maalla. Täällä on minun paikkani. Täällä on jälleen nuori. Täällä täytyy kuunnella rintansa ääntä. Täällä odottavat minua metsäni, omat puuni ja nurmeni, joille hiljaa puhelen kuin omille lapsilleni.

Omenapuut ikkunani alla kukkivat. Kukkarangat, lumivalkeat ja puhtaat kuin hohtavat unelmat, ne minua ymmärtävät. Ne puhuvat minulle auringosta, rakkaudesta, joka hedelmän kantaa. Te kultaiset, elämäni kauneimmat ajatukset, te ruokitte taas sieluni kaipausta, puhkaisette vapaat väylät niille sitkeille, kuolemattomille ajatuksille ja unelmille hänestä — hänestä — hänestä —

III

Voimakkaana leviää metsä tämän ihmisasunnon ympärillä. Oma metsäni, jonka humina on minut tuhannesti tuudittanut unelmiini, omat puuni, joita kohti olen tuhannesti käteni ojentanut ja kaivannut.

Kaivannut.

Kuljen yksin metsäni polkuja ja ajattelen.

Niin, häntä minä aina ajattelen.

Puhelen hiljaa itsekseni. Puhelen, kuin hän siinä vierelläni kulkisi ja pienimmänkin ajatukseni lukisi.

"Ota minua kädestä. Se on sinua varten."

Hän hymyilee.

Rakastan hänen hymyänsä. Vuosia olen sitä rakastanut.

Metsä sakenee edessämme. Sammalet hohtavat vihreyttänsä ja uppoutuvat houkutteleviksi pehmeiköiksi. Puiden latvat päämme päällä humisevat ikuista hymniänsä. Jokainen puu on väräjävä kieli, johon tuulet puhaltavat ja soittavat eri säveleitä, jotka kietoutuvat samaksi mahtavaksi hyminäksi, hymniksi elämälle.

"Tunnusteles metsän tuoksua, kuinka se on voimakasta ja raakaa."

"Se on mullan, veren tuoksu."

"Katso mikä pyhäkkö tuolla."

"Minä vien sinut sinne", kuiskaa hän ja minä painaudun lujasti pitkin hänen ruumistansa.

"Kuinka sinun poskesi hohtavat."

"Niinkö —"

"Ja huulesi polttavat."

"Polttavatko —"

Minä kuljetan huuliani pitkin hänen kaulaansa ja painan ne hänen paljaalle rinnallensa.

Hän tempaa minut syliinsä ja minä kierrän käsivarret hänen kaulallensa ja kuiskaan hänen korvaansa:

"Sinä — sinä —"

Hän ymmärtää minut.

Ruumistani polttaa. Ja minä tiedän, mitä minä tahdon. Tahdon kerrankin tyydyttää kaipaukseni, monet tukahdetut haluni. Tuntuu kuin ne olisivat pohjattomat kuin meret, joiden ääriä ei koskaan tavoita — mutta meidän täytyy, vaikka tuskasta huutaisimme —.

Ja minä kuiskaan:

"Sinun pitää rakastaa minua voimakkaasti kuin metsän peto — ruumis sairaana kuin muillakin eläimillä, jotka maassa tuolla kiemurtelevat, kun eivät haluansa tyydyttää saa — niin — niin sinun pitää —"

Hän ymmärtää minut. Hän ymmärtää, *etten se ole enää minä, ei minun oma ääneni, vaan elämä minussa, tulevien sukujen elämä, joka kauttani elämäänsä kaipaa*. Ja hän ymmärtää, ettei minulla ole oikeutta tukahduttaa sen ääntä.

Ja hän tempaa minut luoksensa.

Hänen hengityksensä on lyhyttä kuin eläimen.

Mutta minä kärsin, kärsin siitä itsekseni ja kaipaen — kauas — minne, minne minä kaivannen aina?

IV

Aurinko valaa kirkkauttaan lumisten hankien yli, jotka taaskin peittävät maata, tätä ihmisten maata. Vuosikymmenet vierivät, ihmiset vaihtuvat, uneksivat, uupuvat, ymmärtämättä, mitä tapahtuu ja mitä on tapahtunut.

Mitä on tapahtunut? Rinnassani nyyhkyttää. Mitään ei ole tapahtunut.

Olen harhaillut täällä vain yksin, yksin, kaivannut sitä, jota missään ei ole — mitään muuta ei ole tapahtunut.

Tapahtuiko sinulle? Tapahtuuko kenellekään?

Sinä lepäät nyt siellä kylmässä haudassasi — sinne sinä jouduit — mitään muuta ei ole tapahtunut.

* * * * *

Olen yksin, nyt vasta yksin, kun tunnen, että mitään muuta mahdollisuutta ei koskaan olisikaan. En ole sitä ennen ymmärtänyt.

En ole ennen ymmärtänyt.

Seison äänetönnä ja katson.

Huurteiset puut kimaltelevat, miten ne kimaltelevat särkyvän puhtaina taivasta vasten. Auringon kultaiset säteet taittuvat hankiin ja leikkaavat ilmaa.

Mikä kirkkaus kaikkialla, kaikkialla. Rauha, josta en ennen ole mitään tiennyt, äänettömyys, kuulakkuus, joka tunkee läpi sydämeni.

Nyt näen, että ulkopuolella meitä on kauneutta, lepoa, jota mikään ei häiritse, puhtautta, iäisyyttä, joka yksin tuskan vaientaa.

Iäisyyttä, jossa elämä oli vain lyhyt uni, äänetön huokaus. — Vain unta, satua, vain sammuva kaipaus —

Rakastan kuitenkin sitä satua, sitä kipeää kaipausta, kuinka sitä rakastan kaikkine tuskinensa.

Polvistun maahan ja kiitän kaikesta, mitä olen saanut, ja kaikesta, mikä on saamatta jäänyt.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RAKKAUTTA: NOVELLEJA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns

a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase

“Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE

LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any

particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.